

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ & ΕΘΝΙΚΗ ΣΟΣΙΑΛΛΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

«Υπάρχει λόγος που θέλουμε να διασφαλίσουμε ότι έχουμε τη δύναμη να ελέγξουμε τη μετανάστευση. Έχει να κάνει με τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η καθαρή μετανάστευση¹ στους ανθρώπους, στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, στις υποδομές. Αλλά, κυρίως, συνήθως πλήττει περισσότερο όσους βρίσκονται στην κατώτερη βαθμίδα της εισοδηματικής κλίμακας»

~Τερέζα Μέι, 6 Σεπτεμβρίου 2017

«Αυτό που δεν πρόκειται να γίνει, θα είναι η μαζική εισαγωγή κακοπληρωμένων εργατών από την Κεντρική Ευρώπη, που θα οδηγούσε να καταστραφούν οι συνθήκες, ιδίως στον κατασκευαστικό τομέα»

~Τζέρεμι Κόρμπιν, 23 Ιουλίου 2017

«Τα τελευταία 10 χρόνια, γίνεται ένα γιγαντιαίο πείραμα εις βάρος των απλών εργαζομένων. Χώρες με τεράστιες ιστορικές διαφορές στα ημερομίσθια και το βιοτικό επίπεδο έχουν βρεθεί μαζί σε μια κοινή αγορά εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι διαρκής πίεση στο βιοτικό επίπεδο, μια συστηματική προσπάθεια συγκράτησης των μισθών και περικοπές των κοινωνικών παροχών για τους εργαζόμενους»

~Λεν Μακ Κλάσκι, 20 Ιουνίου 2016

Αυτές οι δηλώσεις από την μία της πρωθυπουργού της κυβέρνησης, και από την άλλη του ηγέτη του Εργατικού Κόμματος [Labour Party] και του γενικού γραμματέα του μεγαλύτερου συνδικάτου στο Ηνωμένο Βασίλειο, του Unite, ορίζουν τις παραμέτρους για τη συζήτηση που ουσιαστικά το θέμα της είναι η σχέση ανάμεσα στη μετανάστευση και τη σημαντική μείωση του μισθού της ντόπιας εργατικής τάξης. Το γεγονός ότι πολλοί εργαζόμενοι συντάσσονται με την επιχειρηματολογία τους έχει να κάνει λιγότερο με την ξενοφοβία και περισσότερο με μια σειρά διαφόρων παραγόντων που εμφανίστηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 2000: Η παγκόσμια κρίση έφτασε εδώ τη στιγμή που έγινε αισθητός ο τρομερός αντίκτυπος που είχαν τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη γενίκευση της προσωρινότητας των εργασιακών σχέσεων και τα οποία είχαν εισαχθεί από την κυβέρνηση των Νέων Εργατικών στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Κι αυτό συνέβη κατά την ίδια περίοδο που, με τη διεύρυνση της ΕΕ το 2004 και το 2007, η αγορά εργασίας στη Βρετανία είχε ανοίξει ακόμη περισσότερο. Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά σε ένα *φαινομενικά* παράδοξο γεγονός: Τη συνύπαρξη των χαμηλότερων ποσοστών ανεργίας στην πρόσφατη ιστορία με μια ιστορικά ανεπανάληπτη μείωση των μισθών, γεγονός που υποδεικνύει μια δομική αδυναμία από την πλευρά της εργατικής τάξης.

¹ Η καθαρή μετανάστευση αποτυπώνει τη διαφορά (σε αριθμούς) εισερχόμενης και εξερχόμενης μετανάστευσης σε μια χώρα κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος.

Η θέση του Corbyn υπέρ του Brexit έχει ως αφετηρία τις σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές του που βασίζονται όχι μόνο στη ρύθμιση και τη φορολόγηση των ροών του κεφαλαίου, αλλά και στη ρύθμιση της μετακίνησης της εργασίας, ως της άλλης πλευράς του ίδιου νομίσματος. Αυτό οδηγεί σε μεγάλες εντάσεις τόσο με τη νεοφιλελεύθερη πτέρυγα του Εργατικού Κόμματος όσο και με τους ακτιβιστές της αριστερής πτέρυγας, οι οποίοι συνιστούν ένα μεγάλο κομμάτι της πρώην ριζοσπαστικής αριστεράς που προσχώρησε στο κόμμα κατά τη διάρκεια της πρόσφατης Corbynmania. Αυτό το κομμάτι της αριστεράς αντιδρά ενάντια σε αυτήν την εθνική τάση της σοσιαλδημοκρατίας, υποστηρίζοντας μια φιλελεύθερη ή ανθρωπιστική φιλο-μεταναστευτική θέση, που αποτυγχάνει να ερμηνεύσει την τεράστια επιδείνωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των ντόπιων εργαζομένων, κάτι που θα μπορούσε να καταφέρει, αν ανέλυε τη δομική αδυναμία που προκύπτει από τη νέα σύνθεση της τάξης.

Αντί να κάνουν αυτό, πιστεύουν ότι αρκεί να τα ρίξουν όλα στη μοχθηρία και παντοδυναμία των αφεντικών. Στο πρώτο μέρος του παρόντος άρθρου εξετάζουμε το ιστορικό πλαίσιο της τρέχουσας συζήτησης για τη μετανάστευση και την υπόσταση της εργατικής τάξης.

Στο δεύτερο μέρος καταγράφουμε τις εμπειρίες μας σε αποθήκες και εργοστάσια στο δυτικό Λονδίνο και την εμπειρία σχετικά με τη διαχείριση των μισθολογικών ζητημάτων από τα παραδοσιακά συνδικάτα. Από το 2012 οργανωνόμαστε ως η συλλογικότητα των Angry Workers σε μία από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές ζώνες logistics και επεξεργασίας τροφίμων. Πάνω από το 90% των συναδέλφων μας είναι μετανάστες. Αυτοί είναι η ατμομηχανή του Λονδίνου, παρέχοντας φαγητό και υπηρεσίες στο παγκόσμιο αυτό οικονομικό και πολιτικό κέντρο, ενώ συγχρόνως χρησιμοποιούνται ως πόνια στο πολιτικό παιχνίδι.

Ιστορικό της μετανάστευσης

«Και το πιο σημαντικό από όλα! Κάθε βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο στην Αγγλία διαθέτει τώρα μια εργατική τάξη χωρισμένη σε δύο εχθρικά στρατόπεδα, Άγγλους προλετάρους και Ιρλανδούς προλετάρους. Ο μέσος Άγγλος εργάτης μισεί τον Ιρλανδό εργάτη ως ανταγωνιστή που ρίχνει το επίπεδο ζωής του. Σε σχέση με τον Ιρλανδό εργάτη θεωρεί τον εαυτό του μέλος του κυρίαρχου έθνους και κατά συνέπεια γίνεται εργαλείο των Άγγλων αριστοκρατών και καπιταλιστών κατά της Ιρλανδίας, ενισχύοντας έτσι την κυριαρχία τους πάνω στον εαυτό του. Τρέφει θρησκευτικές, κοινωνικές και εθνικές προκαταλήψεις ενάντια στον Ιρλανδό εργάτη. (...) Αυτός ο ανταγωνισμός διατηρείται τεχνητά ζωντανός και εντεινεται από τον Τύπο, τον άμβωνα, τα εικονογραφημένα, με λίγα λόγια, με όλα τα μέσα που διαθέτει η κυρίαρχη τάξη. Αυτός ο ανταγωνισμός είναι το μυστικό της αδυναμίας της αγγλικής εργατικής τάξης, παρά την οργάνωσή της. Είναι το μυστικό με το οποίο η καπιταλιστική τάξη διατηρεί τη δύναμή της. Και η τελευταία το γνωρίζει καλά».

~Επιστολή του Karl Marx στον Sigfrid Meyer και τον Αύγουστο Vogt, Απρίλιος 1870

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Αγγλία, ως πρώην αυτοκρατορικό κέντρο, έπρεπε να αντιμετωπίσει το πώς θα προσάρμοζε τη μετανάστευση από τις πρώην αποικίες στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Το βρετανικό κράτος έκλεισε συμφωνίες με τις νέες μετα-αποικιακές κυβερνήσεις στην Τζαμάικα, τα Μπαρμπάντος και το Τρινιδάδ, δίνοντας δάνεια στους νέους εργάτες που είχαν υπογράψει συμβάσεις για να εργαστούν στην κατασκευή των υπόγειων σιδηροδρόμων ή των ταχυδρομικών υπηρεσιών, για το ταξίδι τους στη Βρετανία. Αντίθετα, το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστευτικών ροών από την Ινδική χερσόνησο (Ινδία, Πακιστάν, Νεπάλ), αρχικά, βασίστηκε σε γενικότερες σχέσεις, όπως η θητεία μελών της οικογένειας στον βρετανικό στρατό. Οι εργάτες από την Ινδική χερσόνησο βρήκαν κυρίως απασχόληση στην ελαφριά και βαριά βιομηχανία του ιδιωτικού τομέα. Ανάμεσα στο 1951 και το 1971 περίπου 500.000 μη λευκοί από τις πρώην αποικίες μετανάστευσαν στη Βρετανία. Ο Νόμος της Βρετανικής Ιθαγένειας του 1948 εγγύησε στους πολίτες των χωρών της Κοινοπολιτείας το δικαίωμα να ζουν και να εργάζονται εκεί. Αυτό άλλαξε με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Ο Νόμος περί Μετανάστευσης της Κοινοπολιτείας του 1968, που εισήχθη από την κυβέρνηση των Εργατικών του Wilson, περιόρισε το γενικό δικαίωμα διαμονής στη Βρετανία μόνο σε αυτούς που θα μπορούσαν να αποδείξουν ότι οι γονείς ή οι παππούδες τους γεννήθηκαν στη Βρετανία. Αυτό επέτρεψε μεν σε Αυστραλούς να μεταναστεύσουν, αλλά απέκλεισε τους μη λευκούς μετανάστες από φτωχότερες χώρες.

Μεταξύ 1951 και 1961 περίπου 500.000 άτομα από την Ιρλανδία ήρθαν επίσης να εργαστούν στη Βρετανία, αντιπροσωπεύοντας τη μεγαλύτερη ομάδα μεταναστών την εποχή εκείνη. Η εξαθλίωσή τους συνδέθηκε άμεσα με τις βρετανικές οικονομικές πολιτικές μετά την ανεξαρτησία της Ιρλανδίας, και χρησιμοποιήθηκαν ως πολιτικά πόνια κατά τη διάρκεια της διαμάχης για το μέλλον της Βόρειας Ιρλανδίας. Η κυβέρνηση του Wilson ενήργησε στο πλαίσιο –και με

τη βοήθεια– της αυξημένης ρατσιστικής βίας έναντι των μεταναστών. Το 1967 σχηματίστηκε το Εθνικό Μέτωπο (National Front)² και βοήθησε να ενταθούν τα αντιμεταναστευτικά αισθήματα. Τα συνδικάτα αγνόησαν σε μεγάλο βαθμό τους μετανάστες εργαζόμενους ή τους πούλησαν ανοικτά, ενώ πολλοί ιδιοκτήτες ακινήτων υιοθέτησαν το σύνθημα: «Απαγορεύονται οι σκύλοι, οι μαύροι και οι Ιρλανδοί». Οι μετανάστες εργάτες αντέδρασαν σχηματίζοντας οργανώσεις αυτοάμυνας (Asian Youth Movement³ κλπ.) και ένα κύμα άγριων απεργιών, παρόμοιο με το λεγόμενο «Türkenstreiks» (απεργίες Τούρκων) στη Γερμανία στις αρχές της δεκαετίας του 1970, χτύπησε την καρδιά των βρετανικών βιομηχανιών. Οι μετανάστες εργάτες αγωνίστηκαν για να γίνουν κομμάτι της ντόπιας εργατικής τάξης. Από τότε επικράτησε στη Βρετανία η *Αγγλική Ασθένεια*,⁴ με αποκορύφωμα τις μαζικές απεργίες του *Χειμώνα της Δυσαρέσκειας* το 1979.⁵ Ήδη από το 1975, κατά τη διάρκεια της Κρίσης της Στερλίνας,⁶ το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) αναγκάστηκε να εγκρίνει το μεγαλύτερο πιστωτικό πρόγραμμα στην ιστορία του για να μην καταρρεύσει η βρετανική λίρα. Σε συνεργασία με τα συνδικάτα η τότε κυβέρνηση των Εργατικών εισήγαγε διάφορα μέτρα για να συγκρατήσει τις υπερβολικά υψηλές μισθολογικές απαιτήσεις και τον πληθωρισμό: μισθολογικά πλαφόν στον δημόσιο τομέα και εφαρμογή συλλογικών συμβάσεων κατά

² Το Εθνικό Μέτωπο (NF) είναι ένα ακροδεξιό, φασιστικό πολιτικό κόμμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο ιδρύθηκε το 1967, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του '70 ήταν για λίγο το τέταρτο μεγαλύτερο κόμμα του Ηνωμένου Βασιλείου. Το 1972 κεφαλαιοποίησε την αυξανόμενη ανησυχία για τη μετανάστευση από τη Νότια Ασία προς τη Βρετανία, αυξάνοντας ταχέως τις ψήφους του στις αστικές περιοχές του Ανατολικού Λονδίνου και τη Βόρεια Αγγλία. Έχτισε το δημόσιο προφίλ του με πορείες και διαδηλώσεις οι οποίες συχνά οδηγούσαν σε συγκρούσεις με αντιφασίστες διαδηλωτές, με κυριότερες τις ταραχές της πλατείας του Κόκκινου Λιονταριού το 1974 και τη μάχη του Lewisham το 1977.

³ Πρόκειται για ριζοσπάστες προλετάριους ασιατικής καταγωγής που πολέμησαν τον ρατσισμό τόσο του ίδιου του βρετανικού κράτους όσο και των ακροδεξιών και οι οποίοι συγχρόνως στράφηκαν ενάντια στα συντηρητικά στοιχεία εντός της ίδιας της νοτιοασιατικής κοινότητας.

⁴ Έκφραση που χρησιμοποιείται για να αποδώσει διάφορες όψεις της αγγλικής κοινωνίας. Εν προκειμένω αναφέρεται στις δεκαετίες του '70 και του '80 όπου η παραγωγικότητα των αγγλικών εργοστασίων ήταν πολύ χαμηλή, ενώ συγχρόνως συνταράσσονταν από ένα μαχητικό συνδικαλιστικό κίνημα με πλήθος απεργιών που έληξαν με τις απεργίες των ανθρακωρύχων το '84-'85.

⁵ Οι απεργίες αυτές, που ξέσπασαν κυρίως στον δημόσιο τομέα, είχαν ως στόχο την αύξηση των μισθών πέραν του ορίου 5% που είχε επιβάλλει η κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος, υπό τον James Callaghan, στην προσπάθειά της να ελέγξει τον αυξανόμενο –εξαιτίας της λεγόμενης «πετρελαϊκής κρίσης»– πληθωρισμό. Το απεργιακό κύμα, που πήρε το όνομά του από τον πρώτο στίχο από το έργο του Σαίξπηρ *Ριχάρδος ο Γ'*, έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του δριμύτατου χειμώνα του 1978-1979.

⁶ Τραπεζική κρίση στο βρετανικό πιστωτικό σύστημα τη διετία 1973-1975 που εκδηλώθηκε στο πλαίσιο της πετρελαϊκής κρίσης με εκτίναξη του πληθωρισμού, ο οποίος είχε φθάσει το 25%, άνοδο των τιμών του πετρελαίου, πάγωμα των μισθών και των πληρωμών, αυστηρούς περιορισμούς στις πιστώσεις και σοβαρότατες ελλείψεις σε ρευστό για τις επιχειρήσεις. Η άνοδος της τιμής του πετρελαίου σε συνδυασμό με τις απεργίες των ανθρακωρύχων και των εργαζομένων του σιδηροδρόμου προκάλεσαν ενεργειακή κρίση κατά το χειμώνα του 1973-1974 (ένας σημαντικός παράγοντας για την αλλαγή κυβέρνησης). Το 1974, το χρηματιστήριο στο Λονδίνο κατακρημνίσθηκε κατά 60%.

κλάδο και τομέα προκειμένου να υπονομευθεί η δράση των εργατών και των συνδικαλιστικών εκπροσώπων τους καθώς και οι απεργίες με μισθολογικά αιτήματα, τόσο στις διάφορες υπηρεσίες όσο και στον χώρο της παραγωγής. Αυτές οι συντονισμένες πολιτικές

της κυβέρνησης και των διοικήσεων των συνδικάτων αποτέλεσαν το προοίμιο για μια ευρύτερη διαδικασία αναδιάρθρωσης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας από 2,4% το 1973 σε 6,2% το 1977 και 13% το 1982. Λόγω της ωραιοποιημένης εικόνας που έχουν για το Εργατικό Κόμμα, μεγάλα τμήματα της σύγχρονης αριστεράς στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν θέλουν να θυμούνται αυτό το πρελούδιο και αντί γι' αυτό θρηνούν για την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τη Thatcher, σαν να ήταν αυτό το σημείο εκκίνησης της νεοφιλελεύθερης επίθεσης εναντίον της εργατικής τάξης.

Τη δεκαετία του '80, η μετανάστευση από τις χώρες της Κοινοπολιτείας μειώθηκε δραστικά ως αποτέλεσμα της κυβερνητικής μεταναστευτικής πολιτικής και της ανερχόμενης ανεργίας. Πολλοί άνεργοι βιομηχανικοί εργάτες από τη βορειοανατολική Αγγλία μετανάστευσαν στο Λονδίνο ή ακόμα πιο μακριά, καταλήγοντας να εργάζονται σε εργοτάξια στη Γερμανία, κατά τη διάρκεια της οικονομικής άνθησης μετά την επανένωση [ενν. της Δυτικής με την Ανατολική Γερμανία]. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η νέα ιμπεριαλιστική παγκόσμια τάξη (Πόλεμος του Κόλπου το 1991, επεμβάσεις του NATO στη Σομαλία και το Αφγανιστάν) οδήγησε σε μια νέα αύξηση τη μετανάστευση που συνδέεται με το άσυλο. Ακολούθησε η ραγδαία αύξηση της μετανάστευσης από την Ανατολική Ευρώπη ως αποτέλεσμα της φιλελευθεροποίησης το 2004 και το 2007. Ο αριθμός των ξένων [όσων γεννήθηκαν στο εξωτερικό] στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκε από 3,8 εκατομμύρια το 1993 σε 8,3 εκατομμύρια το 2014. Η μέση ετήσια καθαρή μετανάστευση μεταξύ 2011 και 2015 ήταν 249.000 έναντι 37.000 μεταξύ 1991 και 1995.

Η σημερινή σύνθεση της μετανάστευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο

Τα καθαρά ποσοστά μετανάστευσης εξακολουθούν να είναι σχετικά υψηλά παρά τον διακηρυγμένο στόχο του Κόμματος των Τόρις να περιορίσει τους μετανάστες σε μερικές δεκάδες χιλιάδες. Το 2015 η καθαρή μετανάστευση ανήλθε σε 333.000 σε σύνολο 65 εκατομμυρίων κατοίκων. Μετά από το δημοψήφισμα του Brexit οι αριθμοί σημείωσαν ελαφρά μείωση σε 273.000 το 2016, πράγμα το οποίο μόνο εν μέρει οφείλεται στο εχθρικότερο κοινωνικό περιβάλλον και το πιθανότερο είναι πως πρόκειται για αποτέλεσμα της σχετικής μείωσης των μισθών

λόγω της υποτίμησης της στερλίνας. Από το δημοψήφισμα και μετά, η λίρα έχει χάσει το 15% της αξίας της σε σχέση με το ευρώ, πράγμα που σημαίνει ότι ο βρετανικός μισθός που στέλνεται με εμβάσματα στη χώρα καταγωγής του μετανάστη αντιστοιχεί σε λιγότερα από αυτά που αντιστοιχούσε κάποτε.

Περίπου οι μισοί από τους μετανάστες που φθάνουν στο Ηνωμένο Βασίλειο προέρχονται από χώρες της ΕΕ και αρχικά εγκαθίστανται στις περιοχές όπου είναι ευκολότερο να βρουν δουλειά: περίπου το 40% όλων των μεταναστών ζουν στο Λονδίνο. Οι σπουδαστές αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο ποσοστό των μεταναστών που δεν προέρχονται από την ΕΕ – για τα παιδιά της παγκόσμιας ελίτ ένα πτυχίο από πανεπιστήμιο του Ηνωμένου Βασιλείου εξακολουθεί να έχει υψηλή εμπορική αξία και ως εκ τούτου αποτελεί ένα από τα κύρια προϊόντα εξαγωγής της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι ειδικευμένοι εργαζόμενοι από χώρες εκτός της ΕΕ μπορούν να αποκτήσουν τη λεγόμενη βίζα Tier 2, με την οποία π.χ. ένας προγραμματιστής λογισμικού από την Ινδία μπορεί να εργαστεί στο Ηνωμένο Βασίλειο για ένα χρόνο, υπό την προϋπόθεση ότι ο προϊστάμενός του μπορεί να αποδείξει ότι δεν μπορεί να βρει κανένα κατάλληλο άτομο στην τοπική αγορά εργασίας και ότι πληρώνει τους εργαζομένους έναν ορισμένο μισθό. Μια άλλη σημαντική πτυχή είναι η αύξηση των μεταναστών που μένουν μόνο για μικρό χρονικό διάστημα: το 2015 περίπου 1,2 εκατομμύρια άνθρωποι ήρθαν να εργαστούν ή να σπουδάσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για λιγότερο από ένα χρόνο.

Περίπου 400.000 με 800.000 μετανάστες δεν έχουν άδεια διαμονής οπότε ζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο υπό παράνομες και επομένως επισφαλείς συνθήκες. Λίγα είναι τα άτομα που έρχονται στο Ηνωμένο Βασίλειο για να ζητήσουν άσυλο, περίπου το 5% της συνολικής μετανάστευσης. Αυτή τη στιγμή οι αιτούντες άσυλο που ζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο ανέρχονται περίπου στις 40.000 και, όπως και σε άλλες χώρες, το κράτος τους έχει καταναίμει με γεωγραφικά άνισους όρους: σύμφωνα με έρευνα της εφημερίδας *The Guardian* το καλοκαίρι του 2017 υπήρχαν πέντε φορές περισσότεροι αιτούντες άσυλο στο φτωχότερο τρίτο της χώρας σε σχέση με το πλουσιότερο.

Brexit

Η εκστρατεία υπέρ του Brexit επικεντρώθηκε στο ζήτημα της μετανάστευσης των «ανειδίκευτων» και χαμηλόμισθων εργατών από την Ανατολική Ευρώπη. Τα δύο κόμματα, τόσο των Συντηρητικών [Tories] όσο και των Εργατικών [Labour], χρησιμοποίησαν ευρέως στον δημόσιο λόγο το στερεότυπο του Πολωνού οικοδόμου ως αντιπερισπασμό. Το σύνθημα «Οι Βρετανικές θέσεις εργασίας στους Βρετανούς εργάτες» διαδόθηκε από τη στιγμή που λανσαρίστηκε από τον Πρωθυπουργό του Εργατικού Κόμματος, τον Gordon Brown.⁷

⁷ Ο Γκόρντον Μπράουν, αφού πήρε την προεδρία του Εργατικού Κόμματος εκλέχτηκε πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας από τον Ιούνιο του 2007 μέχρι τον Μάιο του 2010 διαδεχόμενος τον Τόνι Μπλερ.

Επί του παρόντος, περίπου 2,37 εκατομμύρια άνθρωποι από την ΕΕ εργάζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο (περίπου το 8% του συνολικά απασχολούμενου πληθυσμού). Χονδρικά το ένα τρίτο όλων των μεταναστών από την ΕΕ προέρχονται από την Πολωνία. Από το 2014 οι περισσότεροι νεοαφιχθέντες μετανάστες προέρχονται από τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Από το 2014 οι αριθμοί τους αυξήθηκαν από 230.000 σε περίπου 413.000. Οι λεγόμενοι Α10 (από τα δέκα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης) μετανάστες απασχολούνται κυρίως ως «εργαζόμενοι στη μεταποίηση» [Στμ. Έτσι ονομάζουν κατ' ευφημισμὸν τις χαμαλοδουλειές, κάθε είδους, σε εργοστάσια στη χημική βιομηχανία ή τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών κλπ.] (36%) ή συσκευαστές (19%).

Στις αρχές του Σεπτεμβρίου του 2017 διέρρευσε (σκόπιμα ή μη) μια έκθεση του κόμματος των Συντηρητικών, το θέμα της οποίας ήταν ο τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση θα μπορούσε να περιορίσει τη μετανάστευση μετά το Brexit, π.χ. μέσω της βαρύτερης φορολόγησης των εταιρειών που απασχολούν μετανάστες ή μέσω του περιορισμού των αδειών εργασίας για τους ανειδίκευτους εργαζόμενους. Τη διαρροή ακολούθησε η γενική κατακραυγή εκ μέρους των εκπροσώπων ορισμένων τομέων της βρετανικής βιομηχανίας, οι οποίοι προειδοποίησαν για τον κίνδυνο ακραίας έλλειψης εργατικών χεριών. Τα δύο τρίτα όλων των σερβιτόρων, το ένα τέταρτο του συνόλου των σεφ και του προσωπικού κουζίνας, το 85% όλων των εποχικών εργατών γης, το 30% όλων των εργαζομένων στον τομέα των logistics και το ένα τέταρτο όσων απασχολούνται στην επεξεργασία τροφίμων προέρχονται από το εξωτερικό. Χωρίς τους μετανάστες εργάτες το Ηνωμένο Βασίλειο θα βρισκόταν αντιμέτωπο με την πείνα!

Η διαρροή αυτή εντάσσεται σε μια συνεχώς αυξανόμενη υλική και ιδεολογική πίεση που ασκεί το κράτος στους προερχόμενους από την ΕΕ μετανάστες, στο πλαίσιο της στρατηγικής χαμηλών μισθών που ακολουθεί. Από τον Απρίλιο του 2014 οι προερχόμενοι από την ΕΕ μετανάστες έχουν επίσημα τοποθετηθεί στη χαμηλότερη θέση της κοινωνικής ιεραρχίας, όσον αφορά στην πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές: μπορούν να διεκδικήσουν τις βασικές κοινωνικές παροχές μόνο αφού έχουν εργαστεί για τουλάχιστον τρεις μήνες, ενώ επίδομα στέγασης δικαιούνται μόνο μετά από ένα χρόνο, και το οποίο παρέχεται το πολύ για έξι μήνες. Το ποσοστό των εργαζομένων που προέρχονται από την ΕΕ και διεκδικούν παροχές είναι μικρό· παρ' όλα αυτά, τα μέτρα που περιορίζουν την πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές λειτουργούν έτσι ώστε να πιέζουν ακόμα περισσότερο τους εργαζόμενους να βρουν και να κρατήσουν με κάθε κόστος μια κακοπληρωμένη δουλειά. Δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση μόνο η κοινωνική πρόνοια αλλά και το γενικό δικαίωμα διαμονής· στα μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάρχουν όλο και περισσότερες αναφορές σε απελάσεις πολιτών από την ΕΕ που δεν είναι ούτε επίσημα εργαζόμενοι, ούτε έχουν καταγραφεί ως αιτούντες εργασία. Ορισμένες φιλανθρωπικές οργανώσεις για άστεγους παραδίδουν τα στοιχεία αστέγων πολιτών από την ΕΕ στο Αλλοδαπών, ως προστατευτικό μέτρο για λογαριασμό της ντόπιας πελατείας τους και για να διατηρήσουν τις πηγές κρατικής χρηματοδότησής τους.

Ακόμα μεγαλύτερα είναι τα εμπόδια που δημιουργεί το κράτος στους μετανάστες από χώρες εκτός ΕΕ. Οι εργαζόμενοι με άδεια διαμονής πρέπει να έχουν τουλάχιστον £18.600 ετήσιες αποδοχές για να τους επιτραπεί να φέρουν κοντά τους τις συζύγους τους – μια δουλειά αμειβόμενη με τον κατώτατο μισθό αποφέρει μόνο £15.000, γεγονός που εξηγεί γιατί πολλοί από τους συναδέλφους μας χτυπάνε τρελές υπερωρίες. Εάν μάλιστα κάποιος θέλει να φέρει και το παιδί του, οι απαιτούμενες ετήσιες αποδοχές αυξάνονται σε £22.400 και γι' αυτό ορισμένοι από τους Ινδούς συναδέλφους μας δεν έχουν δει τα παιδιά τους για χρόνια. Οι καθηγητές των πανεπιστημίων πρέπει να δίνουν στο Αλλοδαπών τα παρουσιολόγια για τους ξένους σπουδαστές τους. Το δημοψήφισμα για το Brexit και η επακόλουθη συζήτηση για το πώς θα αντιμετωπιστούν οι μετανάστες εργάτες στο μέλλον έχει επιδεινώσει περαιτέρω αυτή την κατάσταση. Οι Συντηρητικοί ενεργούν με μεγάλη σκληρότητα, π.χ. ο Μπόρις Τζόνσον πρότεινε οι μετανάστες εργάτες να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές μόνο μετά από δύο χρόνια. Το Εργατικό Κόμμα τείνει να είναι πιο τεχνοκρατικό, π.χ. προτείνει τη δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης που συσχετίζει τα επίπεδα δεξιοτήτων κλπ. με την έγκριση της βίζας εργασίας. Τον Φεβρουάριο του 2017, ο αναπληρωτής ηγέτης του κόμματος, Tom Watson, πρότεινε η μετανάστευση να ρυθμίζεται σύμφωνα με τις περιφερειακές απαιτήσεις [σπμ. για εργατικά χέρια], γεγονός που θα επιτρέψει στους μετανάστες από την ΕΕ να μεταναστεύουν στο Λονδίνο, αλλά όχι στο Newcastle.

Μισθοί φόβου

Σύμφωνα με μια μελέτη του TUC,⁸ ο μέσος πραγματικός μισθός μειώθηκε κατά 10% μεταξύ 2007 και 2015, πράγμα που σημαίνει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μόλις δεύτερο μετά από την Ελλάδα μεταξύ των βιομηχανικών χωρών, όσον αφορά στην απώλεια εισοδήματος – αλλά σε αντίθεση με την Ελλάδα η οικονομία στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά την ίδια περίοδο αναπτύχθηκε. Το ΑΕΠ το 2013 έφτασε στο προ κρίσης επίπεδο και σήμερα βρίσκεται περίπου 10% πάνω από το επίπεδο του 2007. Το ποσο-

⁸ Trades Union Congress, Ομοσπονδία συνδικαλιστικών οργανώσεων στην Αγγλία και την Ουαλία που αντιπροσωπεύει την πλειονότητα των συνδικάτων, πενήντα περίπου, με 5-6 εκατομμύρια μέλη συνολικά.

στό απασχόλησης αυξάνεται σταθερά, ανέρχεται τώρα στο 75% και το ποσοστό ανεργίας στο 4,3% βρίσκεται σε ιστορικό χαμηλό για τα τελευταία 42 χρόνια. Η έλλειψη εργατικού δυναμικού δεν μεταφράζεται, όμως, σε πίεση για αύξηση των μισθών. Ένα άλλο σημάδι ότι η αυτοπελοίτηση των εργατών έχει πληγεί είναι τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα αναρρωτικών αδειών, σε ποσοστό περίπου 2% (4,3 ημέρες απουσίας λόγω ασθένειας ανά έτος). Τα ποσοστά των επενδύσεων και τα επίπεδα παραγωγικότητας είναι επίσης σχετικά χαμηλά: γιατί να επενδύει κανείς σε μηχανήματα, εάν οι άνθρωποι δουλεύουν με χαμηλά μεροκάματα και με εκτεταμένα ωράρια, κατά μέσο όρο περίπου τέσσερις ώρες την εβδομάδα περισσότερο από τους ευρωπαίους συναδέλφους τους;

Οι πολιτικοί και οι λεγόμενοι ειδικοί αναρωτιούνται γιατί, παρά τη χαμηλή ανεργία, οι μισθοί συνεχίζουν να μειώνονται. Το ερώτημα είναι υποκριτικό, όσον αφορά τουλάχιστον το κράτος, δεδομένου ότι το κράτος έχει παρέμβει ενεργά για να εξασφαλίσει την επέκταση του κατώτατου μισθού, πρωτοστατώντας:

- Στον περιορισμό της πρόσβασης σε κοινωνικές παροχές και στην προώθηση κατασταλτικών πολιτικών μετανάστευσης (επιδρομές στους χώρους εργασίας κλπ.). Το γεγονός αυτό αύξησε την πίεση στους μετανάστες με αποτέλεσμα 3,5 εκατομμύρια αλλοδαποί εργαζόμενοι να αναγκαστούν να δουλεύουν με χαμηλότερους μισθούς.

- Στην εισαγωγή του κατώτατου μισθού που είναι σήμερα £7.50 ανά ώρα [Στμ. λίγο κάτω από 9 ευρώ/ώρα]. Ο κατώτατος μισθός, που αρχικά εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση του Μπλερ, σταθεροποιεί τον χαμηλόμισθο τομέα, αναγκάζοντας τους εργαζόμενους να αποδεχτούν τους, μέσω νόμου, θεσμοθετημένους χαμηλούς μισθούς. Σήμερα περίπου 6 εκατομμύρια άνθρωποι, δηλ. το 20% του συνόλου του ενεργού πληθυσμού, πληρώνονται μεταξύ £7.50 και £8.50 ανά ώρα.

- Στη μείωση των πραγματικών μισθών μέσω του πληθωρισμού, γεγονός που έχει συγκεκριμένες συνέπειες, π.χ. από το 2008 το κόστος φροντίδας/ανατροφής των παιδιών έχει επταπλασιαστεί σε σχέση με την αύξηση του ονομαστικού μισθού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι προλετάριες γυναίκες να εγκλωβίζονται στον εκβιασμό ανάμεσα σε χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας από τη μία και τον συντηρητικό οπισθοδρομισμό (νέες οικογενειακές αξίες κλπ.) από την άλλη.

- Στην επέκταση των zero hour contracts.⁹ Περίπου 4,6 εκατομμύρια εργαζόμενοι έχουν συμβάσεις που δεν εγγυώνται συγκεκριμένες εβδομαδιαίες ώρες εργασίας και συνεπώς δεν έχουν τακτικό εισόδημα. Ο αριθμός των zero hour contracts και παρόμοιων συμβάσεων εργασίας αυξήθηκε κατά 30% από το 2014,

⁹ Η επιτομή της εργασιακής επισφάλειας, των εργασιακών σχέσεων-λάστιχο. Ο θρίαμβος του διευθυντικού δικαιώματος επί της εργασίας. Στο zero hour contract (σύμβαση μηδενικού ωραρίου), ενώ ο εργαζόμενος υπογράφει μια συμφωνία ότι θα είναι διαθέσιμος για εργασία, όπως και όταν απαιτείται, χωρίς να προσδιορίζεται συγκεκριμένος αριθμός ωρών εργασίας ή ημερομισθίων, από την πλευρά του εργοδότη δεν υπάρχει καμιά υποχρέωση ότι θα τον απασχολήσει έστω για ένα ελάχιστο ωράριο ή χρονικό διάστημα. Τα zero hour contracts επικρατούν στον τομέα της γεωργίας, των ξενοδοχείων και της εστίασης, της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου χρησιμοποιείται ευρέως ο όρος, αν και η τακτική αυτή του κεφαλαίου είναι διαδεδομένη πλέον σε πολλές χώρες.

ως αποτέλεσμα της επισφαλειοποίησης της εργασίας εξαιτίας των κρατικών πολιτικών.

- Στην ενθάρρυνση από πλευράς του κράτους της αυτοαπασχόλησης με διάφορους τρόπους (φορολογία κλπ.), γεγονός που οδήγησε στην αύξηση του ποσοστού της ψευδο-αυτοαπασχόλησης κατά 45% το 2002, ενώ σήμερα οι αυτοαπασχολούμενοι έχουν φτάσει τα 4,8 εκατομμύρια, το μέσο εβδομαδιαίο εισόδημα των οποίων μειώθηκε από £300, που ήταν στα μέσα της δεκαετίας του '90, σε £240.

- Στη συμπίεση του μισθού από τα πάνω εισάγοντας, για παράδειγμα, πάγωμα μισθών για 5,4 εκατομμύρια εργαζόμενους του δημοσίου τομέα το 2011 και ανώτατο όριο ετήσιας αύξησης μισθών κατά 1% από το 2013. Λόγω των υψηλότερων επιπέδων πληθωρισμού, το ατομικό πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων του δημοσίου τομέα μειώθηκε κατά περίπου £3.000, την περίοδο ανάμεσα στο 2010 και το 2016.

Την ίδια στιγμή που οι αριστεροί ερμηνεύουν την ανησυχία των πολιτικών σχετικά με τα επίπεδα των μισθών ως επιβεβαίωση της εγκυρότητας των αριστερών κεϋνσιανών ονείρων τους («χαμηλοί μισθοί=περιορισμένη κατανάλωση=αρνητικό για την οικονομία»), οι πολιτικοί ανησυχούν για το πόσο επικίνδυνη είναι η φούσκα του προσωπικού χρέους. Από την απόφαση υπέρ του Brexit και μετά ο πληθωρισμός υπερβαίνει την αύξηση των μισθών κατά 2 έως 3% – ενώ ταυτόχρονα το συνολικό ποσό των μη εξοφλημένων προσωπικών δανείων (για δόσεις αυτοκινήτων, αγορές με πιστωτικές κάρτες κλπ., εξαιρουμένων των υποθηκών) αυξήθηκε κατά 10%. Το συνολικό χρέος των καταναλωτικών δανείων υπερβαίνει τα 200 δισ. λίρες. Περίπου 8,8 εκατομμύρια εργαζόμενοι πληρώνουν για φαγητό ή λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος κάνοντας υπεραναλήψεις.

Σε αυτό το σημείο τα πολιτικά καθάρματα βρίσκονται σε αδιέξοδο. Η τάξη των πολιτικών ήταν υποχρεωμένη να χρησιμοποιήσει το Brexit ως αντιπερισπασμό για να συγκαλύψει τα άλτα από το 2008 δομικά προβλήματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπως είναι η έλλειψη παραγωγικών επενδύσεων, οι υποτονικές εξαγωγές, τα χαμηλά ποσοστά κέρδους και η αύξηση των μισθών. Το δημοψήφισμα με τη σειρά του δημιούργησε περισσότερες αβεβαιότητες στην αγορά και προκάλεσε μείωση της αξίας της λίρας. Αυτό τροφοδότησε τον πληθωρισμό και αύξησε το ποσοστό του ιδιωτικού χρέους το οποίο αντισταθμίζει την πτώση των πραγματικών μισθών. Η Τράπεζα της Αγγλίας δυσκολεύεται να αυξήσει τα επιτόκια, πράγμα που θα ήταν απαραίτητο για την ενίσχυση της λίρας στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος, φοβούμενη ότι οι υψηλότεροι τόκοι θα μπορούσαν να διαταράξουν σοβαρά τη φούσκα των ακινήτων και τις πληρωμές του ιδιωτικού χρέους.

Το Κόμμα των Συντηρητικών δεν έχει καμία πραγματική στρατηγική, αμφιταλαντευόμενο ανάμεσα στο να ξοδεύει χρήματα για το πρόβλημα από τη μία πλευρά (π.χ. μειώνοντας τον εταιρικό φόρο στο ιστορικό χαμηλό ύψος του 17%, πράγμα το οποίο υποτίθεται ότι θα περιφρουρήσει τη θέση του Λονδίνου ως παγκόσμιου φορολογικού και χρηματοπιστωτικού παραδείσου) και στο να πασχίζει

από την άλλη για ένα σκληρό Brexit και ένα νέο εθνικισμό, δίχως να έχει ένα εθνικό οικονομικό όραμα. Το Κόμμα είναι βαθιά διχασμένο και καθιστά τη θέση της Theresa May δύσκολη.¹⁰ Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι άρχισαν να ακούγονται πολλές φωνές στο στρατόπεδο των επιχειρηματιών και των βιομηχάνων υπέρ μιας «σταθερής κυβέρνησης υπό τον σοσιαλιστή Corbyn». Θα έχει ενδιαφέρον να δούμε εάν η «αριστερή» ηγεσία του Εργατικού κόμματος θα μπορέσει να αναπτύξει ένα εθνικό οικονομικό σχέδιο προκειμένου «να εκμεταλλευτεί στο μέγιστο βαθμό το Brexit» από τη δική της σκοπιά. Στην προσπάθειά της αυτή, όχι μόνο θα έχει να αντιμετωπίσει εχθρικές αντιδράσεις από τους διεθνείς επενδυτές, αλλά με το να εφαρμόσει προστατευτικά και τεχνοκρατικής φύσεως μέτρα, αναπόφευκτα θα πληγώσει τα φιλελεύθερα και δημοκρατικά αισθήματα των νέων και ενθουσιωδών μελών του κόμματος.¹⁰

¹⁰ Ως γνωστόν από την εποχή που δημοσιεύτηκε το κείμενο στην Αγγλία, οι πολιτικές εξελίξεις στο κόμμα των Συντηρητικών υπήρξαν ραγδαίες, περιπλέκοντας κι άλλο την ήδη μπερδεμένη κατάσταση: η αδυναμία της Theresa May να επιβάλλει στο κόμμα της τη συμφωνία στην οποία κατέληξε η κυβέρνησή της με την ΕΕ, είχε ως συνέπεια τον εξαναγκασμό της σε παραίτηση και την ανάληψη της ηγεσίας του κόμματος από τον υπέρμαχο του «σκληρού» Brexit Boris Johnson, ο οποίος όμως συνάντησε κι αυτός την άρνηση της Βουλής των Κοινοτήτων και του κόμματός του να υπάρξει Brexit δίχως συμφωνία με την ΕΕ. Ως «λύση» προκρίθηκε η προκήρυξη πρόωρων εκλογών, οι οποίες έλαβαν χώρα στις 12 Δεκεμβρίου. Οι Συντηρητικοί επικράτησαν με μεγάλη διαφορά, τη μεγαλύτερη από την εποχή της Θάτσερ (1987), εξασφαλίζοντας την αυτοδυναμία. Ο Johnson θριάμβευσε με το λιτό, όσο και σαφές, σλόγκαν του «Ας υλοποιήσουμε το Brexit». Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ήταν η νίκη της «καθαρής ξενοφοβικής λύσης», επί του «ναι μεν αλλά» ενός πολυσυλλεκτικού κόμματος που –όπως θα φανεί από το επόμενο κεφάλαιο– περιλαμβάνει υπέρμαχους τόσο της παραμονής στην ΕΕ όσο και του Brexit, ενώ ταυτόχρονα δεν πείθει την εργατική τάξη για το οικονομικό του πρόγραμμα.

Το Εργατικό στρατόπεδο

«Οι πρόεδροι και οι γραμματείς των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των πολιτικών εργατικών σωματείων, καθώς και άλλοι γνωστοί εκπρόσωποι των εργατών που αναμένεται να έχουν επιρροή στην τάξη τους, μετατράπηκαν εν μια νυκτί σε σημαντικά πρόσωπα. Τους συνάντησαν οι βουλευτές, οι άρχοντες και ο υπόλοιπος όχλος της υψηλής κοινωνίας (...) Ο ριζοσπάστης αστός είναι αρκετά λογικός για να συνειδητοποιήσει ότι η εκλογή εργατών στο Κοινοβούλιο γίνεται όλο περισσότερο αναπόφευκτη· είναι λοιπόν προς το συμφέρον τους να κρατήσουν τους πιθανούς υποψήφιους της εργατικής τάξης υπό τον έλεγχό τους (...) Για το σκοπό αυτό έχουν τον κ. Samuel Morley, έναν εκατομμυριούχο του Λονδίνου, που δεν τον νοιάζει να δαπανήσει μερικές χιλιάδες λίρες, για να μπορέσει, αφενός να ενεργήσει ως ηγέτης αυτού του κομπογιαννίτικου εργατικού γενικού επιτελείου, και αφετέρου, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης για την απάτη του προς τους εργάτες, να βοηθηθεί από αυτό για να αποθωωθεί από τις μάζες ως φίλος των εργατών. (...) Υπό την προεδρία του Morley, αυτό το μυστικό συμβούλιο συνέταξε ένα «εργατικό πρόγραμμα» το οποίο θα μπορούσε να προσυπογράψει οποιοσδήποτε αστός και που θα αποτελούσε το θεμέλιο ενός ισχυρού κινήματος που θα έδενε πολιτικά τους εργάτες ακόμα πιο σφιχτά στους αστούς».

~Engels, The English Elections, 1874

Η δεύτερη έκπληξη για το κατεστημένο μετά το δημοψήφισμα [του 2016] για το Brexit ήταν η σχετική επιτυχία του Εργατικού κόμματος στις εκλογές. Σε περιόδους νεοφιλελεύθερης κρίσης, ακόμη και ένα ξεπερασμένο πολιτικό πρόγραμμα μπορεί να φανεί ριζοσπαστικό – £10 κατώτατος μισθός μέχρι το 2020, επανεθνικοποίηση των σιδηροδρόμων, μόνο 7 δισεκατομμύρια λίρες περικοπές λιτότητας αντί για τα 9 δισεκατομμύρια των Συντηρητικών. Αυτό το πρόγραμμα και μερικές θερμές δηλώσεις από τον ηγέτη του κόμματος («αλληλεγγύη», «εργαζόμενοι», «για τους πολλούς, όχι για τους λίγους») αρκούν για να φέρουν δάκρυα στα μάτια ακόμη και σε μερικούς παλιομοδίτες βρετανούς αναρχικούς. Από τη στιγμή που εκλέχθηκε αρχηγός του κόμματος ο Jeremy Corbyn, περίπου 350.000 άτομα προσχώρησαν στο Εργατικό Κόμμα, μετατρέποντάς το στο μεγαλύτερο πολιτικό κόμμα στη Δυτική Ευρώπη με συνολικά 550.000 μέλη. Μεταξύ των προσηλυτισμένων είναι σχεδόν όλοι οι γέννημα-θρέμμα Βρετανοί σύντροφοί μας με τρίτοβάθμια εκπαίδευση (δάσκαλοι, λέκτορες κλπ.), πολλά μέλη του Plan C (αδερφή οργάνωση του Ums Ganze στη Γερμανία), η πρώην φιλελεύθερη αναρχική πλατφόρμα ειδήσεων Novara media, σύντροφοι από το περιοδικό της υπεραριστεράς Endnotes και φυσικά Τροτσκιστές σύντροφοί μας. Η οργάνωση Momentum ιδρύθηκε για να υποστηρίξει την υποψηφιότητα του Corbyn στο Εργατικό Κόμμα και εξελίχθηκε σε ένα σημαντικό από-τα-κάτω μέσο έκφρασης κατά τη διάρκεια της εθνικής προεκλογικής εκστρατείας, που τώρα αριθμεί περίπου 22.000 μέλη. Ενώ η Momentum περιγράφεται ως μια γέφυρα ανάμεσα στο «κόμμα και το κοινωνικό κίνημα», πρωτίστως αποτελεί πεδίο εκδήλωσης των εσωτερικών πολιτικών διαφωνιών μεταξύ μιας νέας γενιάς, μάλλον μεταμοντέρνων ακτιβιστών με ενασχόληση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πιο παραδοσιακών τροτσκιστών, όπως η Alliance for Workers Liberty (AWL). Η πλειοψηφία των νέων μελών του Εργατικού Κόμματος προέρχεται από την ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου, είναι καλύτερα μορφωμένη, με υψηλότερο από το μέσο εισόδημα ή τουλάχιστον έχει

τέτοιες προσδοκίες. Σε απόλυτους αριθμούς, το Εργατικό Κόμμα έχει προσελκύσει δέκα φορές περισσότερα μέλη στο Λονδίνο σε σύγκριση με ολόκληρη τη Σκωτία: το 1/5 των μελών του κόμματος ζει στην πρωτεύουσα.

Αυτός ο νεόκοπος ενθουσιασμός για το Εργατικό Κόμμα προέρχεται από γεωγραφικά και κοινωνικά στρώματα παρόμοια με αυτά των οποίων ο κύριος όγκος ψήφισε υπέρ της παραμονής στην Ευρώπη, κατά την ψηφοφορία για το Brexit. Εκτός από τη γενική επιθυμία για περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη, η απτή υπόσχεση για μείωση στα πανεπιστημιακά δίδακτρα είναι ένα από τα κύρια κίνητρα πίσω από την τρέχουσα υποστήριξη που λαμβάνει το Κόμμα. Σήμερα οι σπουδαστές εγκαταλείπουν το πανεπιστήμιο με χρέη ύψους πολλών δεκάδων χιλιάδων λιρών, και πολλοί φοιτητές που αγωνίστηκαν ενάντια στην εισαγωγή διδασκτρών στη φοίτηση είναι τώρα μεταξύ των πιο ενεργών μελών του Κόμματος. Η δήλωση του Corbyn ότι θέλει να μειώσει τα δίδακτρα, αλλά δεν θα διαγράψει τα υφιστάμενα χρέη των φοιτητών, ήταν το πρώτο πράγμα που ξεφούσκωσε τον ενθουσιασμό των νέων και των γονέων τους. Η άρνηση του Corbyn να συναινέσει στις στρατιωτικές επεμβάσεις του Μπλερ στη Μέση Ανατολή και η μακροχρόνια υποστήριξή του προς την Εθνική Παλαιστινιακή υπόθεση είναι οι λόγοι που οι Βρετανοί Μουσουλμάνοι αποτελούν μια δεύτερη, πιο ετερογενή, ομάδα στην οποία μπορεί να ποντάρει.

Μετά από την εκλογική επιτυχία του Εργατικού Κόμματος, οι Συντηρητικοί έκαναν στροφή 180 μοιρών σε κάποιες σημαντικές πλευρές στο πρόγραμμα του προϋπολογισμού τους. Οι αυτοαπασχολούμενοι εργαζόμενοι δεν θα υποχρεώνονται πλέον να καταβάλλουν εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και ο «φόρος άνοιας», ένα σύστημα φορολόγησης της ακίνητης περιουσίας των ηλικιωμένων για τη χρηματοδότηση υποτίθεται των ασφαλιστικών ταμείων, καταργήθηκε. Οι Συντηρητικοί θέλουν μέχρι και να καταργήσουν το ανώτατο όριο μισθού στον δημόσιο τομέα, αλλά μόνο για τους αστυνομικούς και τους δεσμοφύλακες! Αυτή η άμβλυνση της πολιτικής των Συντηρητικών θεωρείται το πρώτο σημάδι επιτυχίας της αριστερής αντιπολίτευσης. Η νεοσύστατη κοινότητα γύρω από το Εργατικό Κόμμα χρειάζεται τους Συντηρητικούς ως αποδιοπομπαίο τράγο και την ηγεσία του Corbyn ως μέσο προβολής κάθε είδους αισιόδοξης προσδοκίας της. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου συνεδρίου του Εργατικού Κόμματος, τον Σεπτέμβριο του 2017, περίπου 13.000 άνθρωποι βρέθηκαν στο επονομαζόμενο Fringe Festival.¹¹ Εκεί η ηγεσία του κόμματος και τα ανώτερα κλιμάκια της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας που χρηματοδοτεί το Εργατικό Κόμμα συναντήθηκαν με τους αυτοαποκαλούμενους εκπροσώπους του κοινωνικού κινήματος, όπως τον David Graeber ή τον Paul Mason (που έχει πρεμούρα με τη νομοθετική κατοχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας στην Καταλωνία), αλλά και λιγότερο σημαντικές προσωπικότητες της αποκαλούμενης ριζοσπαστικής αριστεράς. Την ίδια στιγμή που στο φεστιβάλ αυτό οι άνθρωποι φαντασιώνονταν συλλογικά, στα διάφορα workshops, για το

¹¹ Πρόκειται για φεστιβάλ πειραματικής τέχνης. Βασιλείο επικαλέστηκε το άρθρο 50 κι άρχισε τη διαδικασία απόσυρσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστή ως Brexit.

πώς το μέλλον των πολιτών μπορεί να οργανωθεί με αυτάρκεια και σύμφωνα με φεμινιστικές αρχές, χάρη στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και τους εργατικούς συνεταιρισμούς, στο κανονικό συνέδριο του κόμματος η Momentum συνέβαλε ώστε να οργανωθεί μια διαδικασία λήψης αποφάσεων μεταξύ των αντιπροσώπων ώστε αυτοί να μην μπορούν να κάνουν χρήση του δικαιώματός τους να έχουν λόγο για το σπουδαιότερο ζήτημα, τη θέση δηλαδή του Εργατικού Κόμματος σχετικά με το αν πρέπει το Ηνωμένο Βασίλειο να παραμείνει στην ενιαία αγορά μετά το Brexit και αν η ελεύθερη μετακίνηση των προερχόμενων από την ΕΕ εργατών θα πρέπει να συνεχιστεί. Παρ' όλες τις κορώνες για οργανώσεις βάσης, ανατέθηκε στην ηγεσία του κόμματος η απόφαση σχετικά με αυτό το επίμαχο ζήτημα. Όλοι γνώριζαν ότι διακυβεύεται η χαρούμενη ατμόσφαιρα του φεστιβάλ και ότι μια ανοικτή διαμάχη πιθανότατα θα σήμαινε το τέλος του κόμματος...

Η ηγεσία του Κόμματος γνωρίζει ότι π.χ. η επανεθνικοποίηση των σιδηροδρόμων και του ενεργειακού τομέα και η βαρύτερη φορολόγηση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών δεν νοούνται στο πλαίσιο της δομής της ΕΕ, αλλά ότι προϋποθέτουν μεγαλύτερο έλεγχο της εθνικής οικονομίας. Και ότι όποιος θέλει να ελέγξει και να περιορίσει την κίνηση του κεφαλαίου πρέπει να κάνει το ίδιο με την εργασία, ως τη ζωντανή ουσία του κεφαλαίου.

Το ότι ο Corbyn έδωσε αυστηρή οδηγία στους βουλευτές του Εργατικού Κόμματος ώστε να πειθαρχήσουν και να ψηφίσουν υπέρ του Άρθρου 50¹² δεν ήταν μια ιδιοτροπία ή απλώς μια λαϊκίστικη τακτική την οποία ακολούθησε η πλειοψηφία. Το γεγονός ότι αυτό προκάλεσε τα πρώτα δάκρυα στα μάτια των φιλελεύθερων και σε κομμάτια της τροτσκιστικής αριστεράς δείχνει μόνο πόσο λίγο η σημερινή αριστερά καταλαβαίνει ή νοιάζεται για τους δομικούς περιορισμούς.

Στις μέρες μας η αριστερά δεν θέτει σοβαρά το ερώτημα για το πώς μπορεί να εφαρμοστεί ένα εθνικό πρόγραμμα αναδιανομής σε μια παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία, σε μια εποχή που η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου βρίσκεται στη μεγαλύτερη περίοδο στασιμότητας, από πλευράς μισθών και παραγωγικότητας, μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση. Οι αριστεροί διαμαρτύρονται για έλλειμμα δημοκρατίας μέσα στο Εργατικό Κόμμα, σαν να συμμετείχαν σε κάποιο συμμετοχικό workshop του «Occupy Τάδε», σαν να μην βρίσκονταν ανάμεσα στις έδρες ενός εν δυνάμει κρατικού μηχανισμού και τον κύριο σύμμαχό τους, τα στελέχη των συνδικαλιστικών οργανώσεων του Ηνωμένου Βασιλείου. Εάν το Εργατικό Κόμμα προσπαθήσει να θέσει σε εφαρμογή τις φορολογικές πολιτικές του, οι πιθανότερες συνέπειες θα είναι η εκροή κεφαλαίου και η πτώση της λίρας. Σε αυτή την περίπτωση, ο συνδικαλιστικός μηχανισμός θα ήταν απαραίτητος σύμμαχος των Εργατικών, όχι μόνο για να ασκήσει πιέσεις στον τομέα των επιχειρήσεων,

¹² Το άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) ορίζει ότι «κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση σύμφωνα με τους συνταγματικούς του κανόνες», είναι δηλαδή ο μηχανισμός με τον οποίο οι χώρες εγκαταλείπουν την ΕΕ. Στις 29 Μαρτίου 2017, το Ηνωμένο Βασίλειο επικαλέστηκε το άρθρο 50 κι άρχισε τη διαδικασία απόσυρσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστή ως Brexit.

αλλά κυρίως για να μεταδώσει το μήνυμα στους εργαζόμενους ότι, παρά την ραγδαία άνοδο του πληθωρισμού ή/και της ανεργίας, πρέπει «να δώσουν περισσότερο χρόνο στην κυβέρνηση τη στιγμή που έχει να αντιμετωπίσει το παγκόσμιο κεφάλαιο και άλλους εθνικούς εχθρούς». Η αριστερά στις μέρες μας είναι τυφλή κι από τα δύο μάτια: τόσο όσον αφορά την ανάλυση των αντικειμενικών δομικών περιορισμών της παγκόσμιας παραγωγής και των αγορών όσο και στη γνώση των πραγματικών εμπειριών της εργατικής τάξης. Σε περιόδους αυξανόμενης ξενοφοβίας και εθνικισμού, [οι αριστεροί] αυτοπεριορίζονται σε εκκλήσεις για άνοιγμα των συνόρων, που βασίζονται σε καλοπροαίρετα και καλοζωισμένα συναισθήματα, χωρίς να αναφέρονται στα προβλήματα που θέτει η μετανάστευση, όχι μόνο στους ντόπιους εργάτες αλλά επίσης και στους μετανάστες εργάτες. Χωρίς να έχουν ρίζες στην εργατική τάξη, η πορεία των γεγονότων θα τους μετατρέψει είτε σε έρμια του πιο (νεο)φιλελεύθερου Πράσινου Κόμματος είτε στα κατοικίδια της εθνικής σοσιαλδημοκρατίας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εμπειρίες μας είναι περιορισμένης φύσης, οι πρακτικές μας προσπάθειες ταπεινές και οι προτάσεις μας προς το ευρύτερο επαναστατικό κίνημα έχουν ελάχιστη ανταπόκριση. Αλλά πρέπει να ξεκινήσουμε από κάπου! Ως μια μικρή συλλογικότητα τεσσάρων-πέντε ατόμων, υποστηριζόμενη από καμιά δωδεκαριά φίλους, δεν μπορούμε να αντικαταστήσουμε μια ευρύτερη ταξική οργάνωση, αλλά μπορούμε να ξεκινήσουμε δημιουργώντας έναν τοπικό πυρήνα σε τέσσερα επίπεδα:

- **Δίκτυο αλληλεγγύης:** Συναντιόμαστε σε εβδομαδιαία βάση στα McDonalds μιας βιομηχανικής περιοχής, στην καφετέρια ενός σούπερ μάρκετ σε ένα κέντρο logistics και σε ένα ινδικό τείλοποιείο στο Southall και προσφέρουμε υποστήριξη στα προβλήματα των συναδέλφων προλετάρων, π.χ. για οφειλόμενους μισθούς. Προσπαθούμε να τους ενθαρρύνουμε να αναπτύξουν μεγαλύτερη συλλογική αντίσταση στους χώρους δουλειάς ή να συμμετέχουν σε τοπικές πρωτοβουλίες, π.χ. ενάντια στο κλείσιμο της πισίνας της γειτονιάς ή του κέντρου εύρεσης εργασίας.

- **Εργατικές ομάδες:** Αυτόν τον καιρό εργαζόμαστε σε μια μεγάλη αποθήκη μιας αλυσίδας σούπερ μάρκετ και στα εργοστάσια μιας μεγάλης επιχείρησης στον τομέα του έτοιμου φαγητού και προσπαθούμε να δημιουργήσουμε εργατικές ομάδες. Μαζί με την IWW προσπαθούμε να οργανώσουμε ανεξάρτητες συνδικαλιστικές δομές σε δέκα τοπικές εταιρείες.

- **Εργατική εφημερίδα:** Προσπαθούμε να αναστοχαστούμε πάνω στις εμπειρίες από το δίκτυο αλληλεγγύης και τις ανταποκρίσεις από χώρους εργασίας και να τις εντάξουμε σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, π.χ. των μεταναστευτικών πολιτικών και της επανεμφάνισης του εθνικισμού. Διανέμουμε περίπου 2.000 αντίτυπα της εφημερίδας μας μπροστά από το τοπικό κέντρο εύρεσης εργασίας και σε χώρους εργασίας.

- **Πολιτική συλλογικότητα:** Μαζί με τους συναδέλφους μας που δείχνουν πολιτικό ενδιαφέρον συμμετέχουμε στις γενικότερες συζητήσεις εντός της αριστεράς και σε διεθνείς συναντήσεις, όπως το συνέδριο των εργαζομένων στην Amazon.

Στην άγρια Δύση του Λονδίνου

Ζούμε και εργαζόμαστε στη δυτική ενδοχώρα του Λονδίνου, τον λεγόμενο «Δυτικό Διάδρομο», που βρίσκεται ανάμεσα στο αεροδρόμιο Heathrow και τον αυτοκινητόδρομο M4/A40 (ο οποίος οδηγεί στο κεντρικό Λονδίνο). Εκτός από θλιβερούς προαστιακούς δρόμους με πυκνές σειρές σπιτιών, η περιοχή έχει κέντρα logistics και βιομηχανικά πάρκα. Γύρω από το αεροδρόμιο εργάζονται 80.000 άνθρωποι. Περίπου 20.000 άνθρωποι εργάζονται στις βιομηχανικές περιοχές του Southall και του Greenford και 35.000 στο Park Royal. Εκεί όπου τη δεκαετία του '60 και του '70 συγκολλούνταν ελικόπτερα, εξαρτήματα αυτοκινήτων και διώροφα λεωφορεία, τώρα εκφορτώνονται παλέτες, συσκευάζονται λαχανικά ή προετοιμάζονται έτοιμα φαγητά στις γραμμές συναρμολόγησης. Πάνω από το ήμισυ των τροφίμων που καταναλώθηκαν από τους 9 εκατομμύρια κατοίκους του Λονδίνου έχει περάσει από αυτόν τον δυτικό διάδρομο. Περίπου το 90% των ανθρώπων που εργάζονται εδώ είναι μετανάστες πρώτης ή δεύτερης γενιάς. Με τη βιομηχανία, άλλαξε επίσης η σύνθεση της τοπικής εργατικής τάξης. Στη δεκαετία του 1930, όταν εμφανίστηκαν τα πρώτα εργοστάσια τσαγιού, οι χημικές εταιρείες και οι μεγάλες οδικές και σιδηροδρομικές εργοταξιακές εγκαταστάσεις, έλεγαν στους Ουαλούς «να πάνε σπίτια τους», στοχοποιώντας τους ανθρακωρύχους από την Ουαλία που ήταν σε μεγάλο ποσοστό άνεργοι και είχαν έρθει να εργαστούν εδώ. Ακολούθησαν οι Ιρλανδοί τη δεκαετία του 1950. Στη δεκαετία του '60, το Southall έγινε το μεγαλύτερο κέντρο με Ινδούς από το Παντζάμπ, μετά την Ινδία. Σήμερα, οι ανατολικοευρωπαίοι συναντούν ένα νέο και πιο βολεμένο ινδικό εργατικό δυναμικό, ένα στρώμα το οποίο εξελίχθηκε στην τοπική μικροαστική τάξη. Πολλοί εργολάβοι οικοδομών, ιδιοκτήτες ακινήτων, υπάλληλοι στις τοπικές αρχές, καταστηματάρχες, τοπικοί πολιτευτές και μεσαίας τάξης managers είναι ινδικής καταγωγής. Πού και πού ο ανατολικοευρωπαϊκός ρατσισμός και η άγνοια από πλευράς των νεοαφιχθέντων (π.χ. μπερδεύουν τους Σιχ με τις μακριές γενειάδες τους με υποστηρικτές των Ταλιμπάν) είναι συνυφασμένα με μια προλεταριακή σιχαμάρα για τα «μικρά αφεντικά» και τις βδέλλες – ένα ανακάτεμα το οποίο δεν είναι εύκολο να ξεμπλέξει κανείς.

Μεγάλο ποσοστό των εργατών ζει κοντά στον χώρο εργασίας του και αναγκαστικά συχνά συγκατοικεί με περισσότερα από ένα άτομα ανά δωμάτιο. Δύσκολα βρίσκεις διαμερίσματα με ένα υπνοδωμάτιο κάτω από £900 το μήνα. Ένα δυάρι που μπορεί να μοιραστεί κανείς κοστίζει περίπου £600 και αυτό τη στιγμή που ο ελάχιστος μισθός είναι περίπου £1200 το μήνα. Δεν θεωρείται προβληματικό να απασχολούμαστε σε τρεις ή τέσσερις δουλειές τη μέρα, πράγμα απαραίτητο για να τα βγάλουμε πέρα.

Εδώ, χιλιάδες χιλιόμετρα, γεωγραφικά και πολιτιστικά, μακριά από το μητροπολιτικό κέντρο της πόλης η μανία υπέρ του Corbyn και οι εκλογές δεν έχουν και πολύ νόημα: η τοπική οργάνωση Momentum αποτελείται από 4 συνταξιούχους. Ωστόσο, το δημοψήφισμα για το Brexit είχε μεγαλύτερη επίδραση, καθώς και η ευρύτερη αντιμεταναστευτική πολιτική.

Οι Πολωνοί γείτονές μας –ένας οδηγός λεωφορείου που ζει στο Λονδίνο εδώ και 9 χρόνια– αναφέρουν ότι τα αντιμεταναστευτικά σχόλια και οι τραμπουκισμοί έχουν αυξηθεί μετά το δημοψήφισμα. Οι Ρουμάνοι συνάδελφοι αναρωτιούνται μήπως πρέπει να επιστρέψουν στη χώρα τους φέτος. Το Αλλοδαπών κάνει τακτικές επιδρομές στα εργοστάσια, π.χ. στο μεγάλο εργοστάσιο παραγωγής σάντουιτς, της Greencore. Σε αυτήν την κατάσταση, το δίκτυο αλληλεγγύης αποτελεί το μέσο για να παρακολουθούμε στενά τις εξελίξεις.

Λόγω των μέτρων λιτότητας, το κράτος έχει στερηθεί κάποιες από τις διαμεσολαβητικές δομές κοινωνικής εργασίας ή φιλανθρωπίας, στις οποίες μέχρι τώρα συνήθως στρέφονταν οι προλετάριοι που αντιμετώπιζαν προβλήματα. Με το που κολλάμε στην περιοχή αφίσες του δικτύου αλληλεγγύης, μας τηλεφωνούν άνθρωποι. Στην τρέχουσα κοινωνική συγκυρία κάθε ιδιοκτήτης, προϊστάμενος ή μπάτσος του Αλλοδαπών θεωρεί τους προλετάριους μετανάστες εύκολους στόχους που μπορεί να εξαπατήσει, και μάλιστα δίχως να υιοστεί καμία συνέπεια.

Μια πολωνική οικογένεια απειλήθηκε με «απέλαση» από τον σπιτονοικοκύρη της, όταν, μετά από την περικοπή του επιδόματος στέγασης, καθυστέρωσε την πληρωμή του ενοικίου. Ένας υπάλληλος πρακτορείου που εκδίδει βίζες προσπάθησε να εξαπατήσει μια συνάδελφό μας από το Παντζάμπ [Ινδία] ζητώντας της £10.000, υποσχόμενος ότι θα της παραδώσει μαθήματα προγραμματισμού και μία βίζα εργασίας. Ένας εργάτης σε κουζίνα από τη Σενεγάλη απολύθηκε επειδή έλειπε από τη δουλειά λόγω ασθένειας, παρά το γεγονός ότι προσκόμισε βεβαίωση ασθένειας από τον παθολόγο του. Τα αφεντικά ενός εργάτη σε μπαρ από την Ουγγαρία και οικοδόμων από την Πολωνία και το Καμερούν δεν τους πλήρωναν τα δεδουλευμένα τους. Η εφορία χρέωσε εκατοντάδες λίρες ως κύρωση σε έναν εργαζόμενο νυχτερινής βάρδιας στον κλάδο των λιανικών πωλήσεων από το Σουδάν, επειδή δεν συμπλήρωσε κάποια, κατά τα άλλα άσχετα, έγγραφα. Είπαν σε δεκάδες εργάτες σε αποθήκες, οι οποίοι είχαν προσληφθεί απευθείας από τη Βουλγαρία και που εξαρτώνται από τα πρακτορεία που επίσης [πέρα από την πρόσληψη και τη μεταφορά τους στην Αγγλία] οργάνωσαν τη στέγασή τους, ότι «χρωστάνε ώρες εργασίας στην επιχείρηση» και αναγκάστηκαν να εργάζονται 72 ώρες την εβδομάδα σε μία αποθήκη logistics για το πολυκατάστημα House of Fraser. Αυτές είναι μερικές από τις δεκάδες περιπτώσεις.

Συχνά μια μικρή πίεση στα αφεντικά, π.χ. απειλώντας τους με δυσφήμιση, αρκεί για να πληρώσουν αυτά που χρωστάνε. Το πιο σημαντικό είναι ότι προσπαθούμε να κρατάμε επαφή με τους συναδέλφους που βοηθήσαμε και να γνωρίζουμε νέους ανθρώπους με τη βοήθειά τους, π.χ. τα μέλη της οικογένειας ενός εργαζόμενου από το Σουδάν, απασχολούνται σε μία από τις μεγαλύτερες τοπικές αποθήκες, όπου χρειαζόμασταν περισσότερες επαφές. Ελπίζουμε ότι με την πάροδο του χρόνου θα μπορέσουμε να αναπτύξουμε ένα ορατό δίκτυο (μεταναστών) εργατών που θα μπορούν να αντιμετωπίζουν τα αφεντικά τους – ακόμη και πριν οι εργάτες φτάσουν να χάσουν τη δουλειά τους.

Παράλληλα με όλα τα παραπάνω έχουμε να αντιμετωπίσουμε άλλες μορφές «κοινοτικών» δικτύων – θρησκευτικών ή εθνικών. Σε προλεταριακές περιοχές, όπως το Southall, τα τζαμιά ή οι ναοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καθημερινή υλική και ιδεολογική αναπαραγωγή της ντόπιας εργατικής τάξης, πέρα από τους συγκεκριμένους θαμώνες τους. Για παράδειγμα, πολλοί ανατολικοευρωπαίοι, άνεργοι οικοδόμοι επισκέπτονται τους ναούς των Σιχ για να φάνε. Μετά την καταστροφική πυρκαγιά στο Grenfell, η Muslim Aid ήταν μία από τις πρώτες φιλανθρωπικές οργανώσεις που υποστήριξαν τα θύματα, ενώ η οργανωμένη από το κράτος ενίσχυση δεν εμφανίστηκε παρά πολύ αργότερα.

Αυτές οι κοινοτικές οργανώσεις επιτελούν έναν αντιφατικό ρόλο, π.χ. κατά τη διάρκεια της απεργίας των σκουπιδιάρηδων στο Μπέρμιγχαμ το φθινόπωρο του 2017, η Bearded Broz, μια οργάνωση φιλόδοξων μουσουλμάνων ανδρών (επιχειρηματιών), περισυνέλεξε τα απορρίμματα στην φτωχότερη και κατά βάση μουσουλμανική περιοχή της πόλης με αυτοοργανωμένο τρόπο. Με το επιχείρημα ότι η απεργία θα έπληττε περισσότερο τα πακιστανικά τμήματα της πόλης, στην πράξη υπονόμισαν, αν και σε περιορισμένο βαθμό, μία από τις σημαντικότερες πρόσφατες συγκρούσεις στον δημόσιο τομέα. Σαν αντίδραση στην προπαγάνδα των ΜΜΕ κατά των μεταναστών που ανήκουν στην ΕΕ, διάφορες πολωνικές εθνικιστικές οργανώσεις και ποδοσφαιρόφιλοι χούλιγκανς κάλεσαν σε διαδηλώσεις, ακόμη και σε μια «πολωνική απεργία» (η οποία αργότερα υποβιβάστηκε σε έκκληση για αιμοδοσία «για Πολωνούς μόνο»). Υπογράμμιζαν ότι οι Πολωνοί αποτελούν το πιο φιλόπονο εργατικό δυναμικό στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μια άλλη προσπάθεια για οργάνωση «απεργίας μεταναστών» («μια μέρα χωρίς εμάς») παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό κινητοποίηση στο διαδίκτυο, με μερικές μικρότερες διαμαρτυρίες να λαμβάνουν χώρα μπροστά σε κυβερνητικά κτίρια. Από τότε, είναι κυρίως οι πιο ειδικευμένοι δυτικοευρωπαίοι μετανάστες, μαζί με μερικούς φιλελεύθερους Βρετανούς εκείνοι που διοργανώνουν διαδηλώσεις με αίτημα να παραμείνει το Ηνωμένο Βασίλειο στην ΕΕ.

Γενικά, οι συζητήσεις γύρω από το Brexit είναι πιο πολύπλοκες από ό,τι τις περιγράφουν τα ΜΜΕ: «η φιλελεύθερη μεσαία τάξη εναντίον της ξενοφοβικής εργατικής τάξης». Ένας από εμάς δούλεψε σε ένα μικρό εργοστάσιο στο Park Royal κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος:

«Το καλό με το να ανήκεις σε μια μικρή ομάδα εργατών που κάθεται ή στέκεται γύρω από ένα τραπέζι και κόβει καλώδια ή συναρμολογεί εξαρτήματα είναι ότι έχεις πολλές ευκαιρίες να κουβεντιάσεις με τους συναδέλφους σου για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Ενώ δουλεύαμε στο βρόμικο εργαστήριό μας, ο κόσμος γύρω μας άλλαζε ταχύτατα: πόλεμος στη Συρία, προσφυγική κρίση, το δημοψήφισμα για το Brexit, τρομοκρατικές επιθέσεις, σημάδια αποσύνθεσης του κατεστημένου. Οι συζητήσεις μας εμπλουτίζονταν από το διαφορετικό background των συμμετεχόντων: Ανάμεσά μας ήταν ένας φίλος, ευσεβής μουσουλμάνος, που γεννήθηκε στο Πακιστάν και μεγάλωσε στο Λονδίνο και ο οποίος είχε δουλέψει σε κάθε λογής βιομηχανίες ακόμη και στην κορυφαία

αποθήκη της Ocado ¹³ ένας άλλος φίλος γεννημένος στην Αλγερία, ο οποίος είχε ζήσει τον εμφύλιο πόλεμο, έχει εργαστεί σε οικοδομές και σε αποθήκες στο Ηνωμένο Βασίλειο και είναι παντρεμένος με Αγγλίδα· ένας φίλος από την Ουγγαρία, ο οποίος έχει ζήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο για 17 περίπου χρόνια και εργάζεται στην εταιρεία για σχεδόν 10 χρόνια, λίγο πολύ Ούγγρος εθνικιστής και υποστηρικτής του Brexit (είχε αποκτήσει την αγγλική υπηκοότητα)· ένας Ιρλανδός, Ινδουιστής, οπαδοί της Arsenal, ακροατές του Kiss FM, κάθε λογής άτομα.

»Εκτός από κουβέντες σχετικά με τις αντιφάσεις στην καπιταλιστική παραγωγή μικρής κλίμακας, συζητούσαμε και για τα μεγάλα πολιτικά ζητήματα. Αν και μετανάστες (δεύτερης γενιάς), οι συνάδελφοι που μπορούσαν να ψηφίσουν, ψήφισαν υπέρ της εξόδου από την ΕΕ. Μόνο ένας εργάτης (δεύτερης γενιάς [Ινδός] Γκουτζαράτι από την Ουγκάντα) δήλωσε ότι το έκανε επειδή "όλοι οι μετανάστες έρχονται για τις κοινωνικές παροχές" (η φίλη του ήταν Λιθουανή και εργαζόταν στο εργοστάσιο), ενώ όλοι οι άλλοι είπαν ότι η ψήφος τους ήταν "ένα κωλοδάχτυλο στους πλούσιους". Ίσως να είχαν δίκιο, γιατί την επόμενη ημέρα του δημοψηφίσματος, ο διευθυντής κλαιγόταν επειδή η εισαγωγή των εξαρτημάτων από την Κίνα και άλλες χώρες θα γινόταν τώρα πολύ πιο ακριβή – επίσης ανησυχούσε για τη μελλοντική πρόσβαση στις διεθνείς αγορές. Ο συνάδελφος από την Ουγγαρία φορούσε συνήθως ένα μπλουζάκι που έγραφε "Love Europe - Leave the EU" [Αγάπα την Ευρώπη – Βγες από την ΕΕ].»

»Ανησυχούσε ιδιαίτερα για τους "πρόσφυγες" και τον εν δυνάμει "κίνδυνο" τον οποίο έθεταν στην εθνική ασφάλεια. Του επισημάναμε ότι και ο ίδιος ήταν μετανάστης, αλλά απαντούσε ότι αυτός ήταν ευπρόσδεκτος, ότι είχε νόμιμα έγγραφα και ότι θα έφευγε αν δεν ήταν. Αυτό συνέβαινε την περίοδο που είχαν συμβεί επιθέσεις εναντίον δύο Πολωνών τυπάδων, λίγο μετά από το αποτέλεσμα υπέρ της εξόδου από την ΕΕ. Παρακολουθούσε τα ουγγρικά νέα και ως αποτέλεσμα απέκτησε εμμονή με τους "πρόσφυγες" – αλλά, ευτυχώς, υπήρχαν αρκετοί πρόσφυγες στο τμήμα: οι συνάδελφοι από την Αλγερία και τον Λίβανο μπορούσαν να βλέπουν τα πράγματα πιο καθαρά. Ο Γκουτζαράτι μετανάστης δεύτερης γενιάς από την Ουγκάντα (από την κάστα των Τσαμάρ, Ντάλιτς ή των λεγόμενων Ανέγγιχτων, ο οποίος έκανε αστεία για έναν άλλο Ινδουιστή συνάδελφό μας από την Κέννα που ήταν συχνός επισκέπτης του ναού) δεν μας εξέπληξε που ήταν κατά των προσφύγων – αφού οι πρόσφυγες ήταν κυρίως μουσουλμάνοι. Δεν βοήθησε πάρα πολύ το ότι του επισημάναμε ότι οι γονείς του υπήρξαν πρόσφυγες κατά τη διάρκεια μιας μεγάλης προσφυγικής κρίσης και ότι βρετανοί φασίστες τους είχαν υποδεχτεί με άθλιες κινητοποιήσεις. Την ίδια στιγμή ήταν αρκετά "φυλετικά συνειδητοποιημένος", ταντιζόταν με τη μαύρη κουλτούρα και μουσική και όλο έλεγε "αυτό είναι για ασπρουλιάρηδες, εκείνο είναι για ασπρουλιάρηδες". Εν τέλει όλοι συμφωνούσαμε ότι "το σύστημα είναι γαμημένο", αλλά ίσως να μην ήμασταν

¹³ Η Ocado είναι ένα διαδικτυακό σούπερ-μάρκετ. Οι τεράστιες αποθήκες της –η μία στο νοτιοανατολικό Λονδίνο– διαθέτουν αναπτυγμένα συστήματα αυτοματοποίησης για την εκτέλεση των παραγγελιών, τόσο δικών της όσο και άλλων πολυκαταστημάτων με τα οποία συνεργάζεται.

τόσο σίγουροι για το τι ακριβώς είναι αυτό το σύστημα. Ο "πιστός μουσουλμάνος" φίλος μας ήταν υποστηρικτής του Corbyn, επειδή ο Corbyn ήταν ενάντια στον πόλεμο του Ιράκ και υπέρ της κοινωνικής δικαιοσύνης. Ο συνάδελφος ήταν ξεκάθαρα ενάντια στα αφεντικά και την αδικία, αλλά στην τελική όλα στην πραγματικότητα ήταν μία σιωνιστική συνωμοσία, από την αρχαιολογία και την εξελικτική επιστήμη έως τη δημιουργία του ISIS. Οι συζητήσεις μάς ταξίδευαν μακριά στον χρόνο και τον χώρο, μιλώντας με τις ώρες για θρησκεία, πνευματικότητα, το σύμπαν και την κοσμική ενέργεια, αλλά μετά βρισκόμασταν ξανά κάτω από το φως από τις νεον λάμπες, κακοπληρωμένοι, να μοντάρουμε τρισδιάστατους εκτυπωτές που δεν αγοράζε κανείς».

Τα συνδικάτα στους χώρους εργασίας

Το 2016 οι συνδικαλιστικές οργανώσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο είχαν περίπου 6,2 εκατομμύρια μέλη, λιγότερα από τα μισά από αυτά που είχαν το 1979. Στο πρώτο μέρος του άρθρου επικρίναμε αυτούς τους πολιτικούς που υποκριτικά αναρωτιούνται γιατί η χαμηλή ανεργία δεν μεταφράζεται σε πίεση από τα κάτω για υψηλότερους μισθούς. Σύμφωνα με τις εμπειρίες μας, ο συνδικαλιστικός μηχανισμός αποτελεί μέρος αυτής της υποκριτικής συμμαχίας.

Σε πολλές από τις μεγαλύτερες ντόπιες εταιρείες υπάρχει συνδικαλιστική εκπροσώπηση. Παρόλο που εστιάζουμε στη δημιουργία ανεξάρτητων δομών, συμμετέχουμε στα σωματεία όπου κι αν εργαζόμαστε, ψάχνοντας καταρχάς, έναν χώρο όπου οι εργαζόμενοι μπορούν να συναντηθούν. Μετά από τέσσερα χρόνια σε τρία, τέσσερα διαφορετικά συνδικάτα σε διάφορες εταιρείες, σπάνια συναντήσαμε συνελεύσεις σωματείων που να συμμετέχει η βάση και στις λίγες συναντήσεις που παρακολούθησαμε, οι ίδιοι οι εργαζόμενοι δεν είχαν πραγματικά λόγο.

Στις περισσότερες εταιρείες, εκτός από την εκπροσώπηση ατόμων για τα μεμονωμένα ζητήματά τους, τα συνδικάτα μάλλον βοηθούν στη διαχείριση των κακών συνθηκών και των διαιρέσεων στον χώρο εργασίας. Στις περισσότερες επιχειρήσεις, οι διαιρέσεις δεν σχετίζονται τόσο με το αν είσαι μετανάστης εργάτης, αλλά με το χάσμα μεταξύ μόνιμων εργαζομένων και προσωρινών. Παρ' όλο που συνολικά το 25% περίπου των μόνιμων εργαζομένων είναι μέλη του σωματείου, από τους προσωρινούς είναι μόνο το 13%.

Μόνο το 16% των μεταναστών εργατών συνδικαλίζεται, γεγονός που σχετίζεται με τον χρόνο παραμονής των μεταναστών στη χώρα. Το 2016 περίπου 339.000 άνθρωποι εγκατέλειψαν το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι νεοεισερχόμενοι ήταν 588.000. Η συνολική μετακίνηση των εργατών είναι σημαντικά υψηλότερη από την καθαρή μετανάστευση. Κατά τη διάρκεια μιας έρευνας το 2015 περίπου το 40% των ερωτηθέντων μεταναστών εργατών δήλωσαν ότι έχουν σκοπό να παραμείνουν μονάχα για ένα ή δύο χρόνια, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τα στατιστικά στοιχεία της εθνικής υπηρεσίας κοινωνικής ασφάλισης, η οποία ισχυρίζεται ότι μεταξύ του 2010 και του 2014 περίπου το ένα τρίτο των μεταναστών από

χώρες της ΕΕ παρέμειναν και εργάστηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο για λιγότερο από ένα χρόνο.

Αυτές οι σύντομες περιόδους παραμονής αποτελούν πρόβλημα για τα παραδοσιακά συνδικάτα, αλλά αποτελούν επίσης πρόκληση για το γενικότερο ζήτημα της δύναμης των εργατών: Έχοντας δαπανήσει χρήματα για το ταξίδι και τα πρώτα βήματα στη νέα τους χώρα, οι μετανάστες εργαζόμενοι που σκοπεύουν να παραμείνουν για μικρό χρονικό διάστημα είναι πιο επιρρεπείς στην αποδοχή άσχημων συνθηκών εργασίας τον πρώτο καιρό της άφιξής τους.

Αλλά η χαμηλή συμμετοχή των μεταναστών εργατών σε σωματεία δεν οφείλεται μόνο στο ότι η παρουσία τους είναι εφήμερη. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα συνδικάτα πήραν δημόσια θέση κατά των μεταναστών εργατών, π.χ. το 2016 το τοπικό σωματείο GMB διοργάνωσε διαδηλώσεις στο αεροδρόμιο Heathrow ενάντια στην πρόσληψη εργαζομένων προγραμματιστών λογισμικού με βίζα Tier 2 και στα δελτία τύπου παρουσίαζαν αυτούς τους εργαζόμενους ως απειλή για την εθνική ασφάλεια.

Αντίθετα με την αντίληψη ότι αυτοί οι χαμηλόμισθοι μετανάστες εργάτες «δεν είναι οργανωμένοι», σε αυτούς τους μεγαλύτερους χώρους εργασίας υπάρχει συνδικαλιστική παρουσία, ακόμα κι αν τα οφέλη [αυτής της παρουσίας] σπανίως γίνονται αντιληπτά. Ακολουθούν μερικές από τις εμπειρίες μας με συνδικάτα στην περιοχή:

Συνδικάτο της GMB, Amey, συλλογή απορριμμάτων

Στο Ealing το τοπικό δημοτικό συμβούλιο των Εργατικών έχει αναθέσει τη συλλογή απορριμμάτων και την καθαριότητα των δρόμων στην πολυεθνική εταιρεία παροχής υπηρεσιών Amey. Οι περισσότεροι νεοπροσλαμβανόμενοι και εποχικοί εργαζόμενοι απασχολούνται με zero hour contracts μέσω του γραφείου εύρεσης εργασίας Hays. Οι μισθοί των οδοκαθαριστών και των σκουπιδιάρηδων του Λονδίνου έχουν μεγάλες αποκλίσεις, π.χ. το 2015 στο Ealing οι προσωρι-

νοί πληρώνονταν £6.70 την ώρα, ενώ στο Camden £9.25. Στα τέλη του 2015 το Δημοτικό Συμβούλιο του Ealing ανακοίνωσε την τοποθέτηση τροχοφόρων κάδων απορριμμάτων – μέχρι τότε τα σκουπίδια συλλέγονταν σε σακούλες στην άκρη του δρόμου. Το Δημοτικό Συμβούλιο και η διοίκηση της Amey ανακοίνωσαν ότι με αυτό το μέτρο πλέον θα απαιτούνταν λιγότερα απορριμματοφόρα και σκουπιδιάρηδες, στο σύνολο 12 πληρώματα. Ισχυρίστηκαν, επίσης, ότι οι δρόμοι θα ήταν καθαρότεροι με τους τροχοφόρους κάδους, οπότε θα μπορούσε επίσης να μειωθεί ο αριθμός των οδοκαθαριστών. Συνολικά 80 μόνιμοι εργαζόμενοι στην

αποθήκη του Greenford θα περίσσευαν. Η διοίκηση της αποθήκης χρησιμοποίησε τον εκπρόσωπο του σωματείου της Ealing GMB για να ανακοινώσει και να εξηγήσει την αναδιάρθρωση. Παρά το γεγονός ότι οι προσωρινοί απαρτίζουν το ήμισυ του εργατικού δυναμικού, δεν είχαν προσκληθεί στη συνέλευση. Ο εκπρόσωπος του σωματείου ξεκίνησε την ομιλία του, διαμαρτυρόμενος για το γεγονός ότι κάθε χρόνο η Amey υποτίθεται ότι είχε 8 εκατομμύρια λίρες ζημιά εξαιτίας του συμβολαίου με το Ealing. Μετά από αυτό, είπε ότι είχε ήδη έναν κατάλογο 50 συναδέλφων που συναινούσαν στην εθελουσία έξοδό τους, πράγμα που σύμφωνα με αυτόν σήμαινε ότι η απώλεια 80 μόνιμων θέσεων εργασίας δεν αποτελούσε σημαντικό πρόβλημα.

Προκειμένου να μην χαθούν οι υπόλοιπες θέσεις εργασίας, πρότεινε να γίνουν πιο ευέλικτοι οι άλλοι εργαζόμενοι και να είναι πρόθυμοι να εργαστούν μερικές μέρες στο μάζεμα σκουπιδιών και μερικές μέρες στον καθαρισμό του δρόμου. Δεν έγινε καθόλου λόγος για το ενδεχόμενο σύγκρουσης με το Δημοτικό Συμβούλιο των Εργατικών και το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Amey. Το φθινόπωρο του 2017, οι συνάδελφοί μας στην Amey μας είπαν ότι ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στην αποθήκη είχε μειωθεί από 240 σε 130 άτομα και ότι ο φόρτος εργασίας κάθε ομάδας είχε αυξηθεί σημαντικά.

Συνδικάτο USDAW, Wincanton, αποθήκη αλκοολούχων ποτών της Waitrose

Στην αποθήκη του γίγαντα των logistics Wincanton, που βρίσκεται κοντά στον σταθμό του μετρό Greenford, προετοιμάζεται η διανομή αλκοολούχων ποτών σε διάφορα σούπερ μάρκετ της Waitrose στο Λονδίνο. Περίπου το 40% των εργατών απασχολούνται μέσω του γραφείου εύρεσης εργασίας Templine και αμείβονται με τον κατώτατο μισθό. Ένα άλλο 30% των εργατών έχουν νέες συμβάσεις με τη Wincanton, με ελάχιστα υψηλότερες αμοιβές από τους προσωρινούς. Την άνοιξη του 2014, ο προϊστάμενος της Templine ανακοίνωσε ότι θα κοπεί το μπόνους υπερωριών, με αποτέλεσμα την περικοπή των μισθών κατά 50% μετά από 40 ώρες εβδομαδιαίας εργασίας. Αυτό προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στους κατά βάση Πολωνούς εργάτες. Μοιράστηκαν προκηρύξεις και πραγματοποιήθηκαν μικρές (μάλλον χαοτικές!) νυχτερινές συνελεύσεις σε κοντινά πάρκα. Οι προσωρινοί αρνήθηκαν να εργαστούν υπερωρίες και απευθύνθηκαν στους νεοπροσληφθέντες, με τις πιο χαμηλόμισθες συμβάσεις, εργάτες της Wincanton, οι οποίοι επίσης ήταν τσαντισμένοι με το γεγονός ότι έβγαζαν 2 λίρες την ώρα λιγότερες από τους πιο παλιούς συναδέλφους τους στη Wincanton. Η διοίκηση της Templine αντέδρασε ανακοινώνοντας ότι η μείωση του μπόνους θα μετατεθεί για ένα μήνα. Οι εργάτες της Templine επικοινωνήσαν επίσης με τον εκπρόσωπο του σωματείου USDAW, ο οποίος εργάζεται ως εκπαιδευτής στην αποθήκη. Είπε: «Αφήστε τις υπερωρίες σε εμάς τους μόνιμους, τότε η εταιρεία θα πρέπει να μας πληρώσει ακριβά». Κατά τη διάρκεια της ανεπίσημης απεργίας υπερωριών ο ίδιος και μερικοί από τους μόνιμους συναδέλφους του εργάστηκαν 16 ώρες διπλές βάρδιες.

Συνδικάτο Unite, Wincanton, αποθήκη της Sainsbury

Αυτή η αποθήκη βρίσκεται δίπλα στην αποθήκη της Wincanton Waitrose, αλλά έχει διαφορετικό σωματείο και δεν υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των εγκαταστάσεων. Μέσα στο ψυγείο, 120 εργαζόμενοι κάνουν τη διαλογή τροφίμων για τα σούπερ μάρκετ και οι περισσότεροι από τους μισούς έχουν συμβόλαια με την Templine. Οι περισσότεροι από αυτούς ήρθαν παιδιά από την Πολωνία και τη Ρουμανία, αλλά υπάρχουν και άτομα από τη Σομαλία, το Αφγανιστάν και το Νεπάλ. Αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, 30% λιγότερο από τους μόνιμους, οι οποίοι είναι πιο βολεμένοι εργάτες από το Νεπάλ, τη Λιθουανία και μερικοί από αυτούς είναι δεύτερης γενιάς μετανάστες από Καραϊβική και Βρετανο-Ασιάτες. Το καθεστώς στον χώρο εργασίας είναι άσχημο: δεν υπάρχουν σταθερές βάρδιες και ο ρυθμός της εργασίας είναι συνεχώς υπό παρακολούθηση. Ο ατομικός ρυθμός εργασίας του καθενός αποτυπώνεται σε θρόνες μέσα στην αποθήκη, σε εκτυπωμένα φυλλάδια στην αίθουσα ενημέρωσης και μέσω μηνυμάτων στο κινητό του εργαζόμενου την επόμενη μέρα: «Ο ρυθμός εργασίας σας χθες ήταν χαμηλότερος από το 90% που απαιτείται». Τα άτομα που βάσει του ρυθμού εργασίας τους ιεραρχούνται στο χαμηλότερο τρίτο του συνόλου μπαίνουν σε λιγότερες βάρδιες, επομένως κάποιος για να έχει περισσότερες βάρδιες είναι αναγκασμένος να εργάζεται γρηγορότερα – η Templine προσπαθεί να διατηρεί μια μικρή υπερπροσφορά εργατών για να υποκινεί αυτόν τον ανταγωνισμό. Δυο σύντροφοι, προσωρινοί εργάτες που εργάστηκαν στην αποθήκη, μπήκαν στο σωματείο Unite, και, μεταξύ των προσωρινών εργατών, ήταν τα μόνα μέλη.

Το μόνο που κάνει το διοικητικό συμβούλιο της Unite είναι να επιδεικνύει την πρόσφατη συμφωνία για αύξηση των μισθών κατά 2,5% (που υποστηρίχτηκε από μια ισχυρή πλειοψηφία) και την ατομική συμβουλευτική στήριξη που παρέχει σε μεμονωμένα μέλη. Οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για τα νέα μέλη και ήταν εχθρικοί απέναντι στις συνελεύσεις των προσωρινών εργατών και τις προκηρύξεις που κυκλοφορούσαν μεταξύ τους. Οι εκπρόσωποι υπερφορτώνονταν με τις μεμονωμένες υποθέσεις των μελών τους και δεν ήθελαν να συγκρουστούν με τη διοίκηση. Οι προκηρύξεις απευθύνονταν επίσης στους μόνιμους εργαζόμενους: «Πληρωνόμαστε μόλις το 70% του μισθού σας, αλλά αναγκαζόμαστε να εργαζόμαστε σκληρότερα. Υποστηρίξτε μας δουλεύοντας πιο αργά, διαφορετικά η διοίκηση θα μας χρησιμοποιήσει για να υπονομεύσει και τις δικές σας συνθήκες εργασίας». Όταν ξεκίνησαν να εφαρμόζονται ποινές λόγω «προτροπής σε άλλους για μείωση του επιπέδου της απόδοσής τους», το σωματείο αρνήθηκε να εκπροσωπήσει τα εμπλεκόμενα μέλη του που ήταν προσωρινοί.

Το σωματείο USDAW, αποθήκη της Tesco

Η Tesco είναι η μεγαλύτερη αλυσίδα σούπερ μάρκετ στο Ηνωμένο Βασίλειο, η οποία απασχολεί περίπου 350.000 άτομα. Έχει συνάψει σύμφωνο συνεργασίας με το σωματείο USDAW, το οποίο δικαιοδοτεί την Tesco να μην αναγνωρίζει τους εκλεγμένους συνδικαλιστές εκπροσώπους των εργαζομένων, εάν δεν αντιπροσωπεύουν τις αξίες της εταιρείας. Η Tesco έχει τον υψηλότερο βαθμό συνδικαλι-

στικής οργάνωσης στον κλάδο των πωλήσεων, αλλά ενώ καταβάλλει μόνο £7,80 την ώρα σε εργαζόμενους σε αποθήκες και σε καταστήματα, άλλα, «εκπτώτικά» σούπερ μάρκετ που δεν έχουν συνδικαλισμένους εργατές, π.χ. η Lidl, πληρώνουν πάνω από £9,50 για την ίδια δουλειά. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, το USDAW βοήθησε την Tesco να μειώσει την αποζημίωση για υπερωρίες και εργασία το Σαββατοκύριακο σε τεράστια κλίμακα και να εισαγάγει συμβάσεις ευέλικτης εργασίας για όλους τους νεοπρολαμβανόμενους εργαζόμενους (όλες οι παλιές θέσεις πλήρους απασχόλησης καλύπτονται πια μόνο από εργαζόμενους μερικής απασχόλησης). Στη μεγάλη αποθήκη για on-line αγορές τροφίμων στο Greenford, η Tesco απασχολεί περίπου 1.400 άτομα, εκ των οποίων οι 600 είναι οδηγοί βαν. Οι οδηγοί παίρνουν σήμερα £9 την ώρα (συμπεριλαμβανομένου του μπόνους θέσης στο Λονδίνο) που είναι κατά 10% λιγότερο από ό,τι παίρνουν οι περισσότεροι οδηγοί βαν άλλων εταιρειών. Στην Tesco βγάζεις λιγότερα, αλλά τουλάχιστον, πιο παλιά, και το άγχος ήταν λιγότερο. Αυτό έχει αλλάξει, π.χ. μέσω του νέου συστήματος σχεδίασης του προγράμματος εργασίας, που ονομάζεται Bumblebee, το οποίο εισήχθη πρόσφατα και αύξησε σημαντικά τον φόρτο εργασίας για τους οδηγούς. Το σωματείο δεν παρεμβαίνει καθόλου, δεν ρωτά τους εργατές τι πιστεύουν για την επιτάχυνση της παραγωγής. Αντ' αυτού συνδιοργανώνουν τα εσωτερικά μαθήματα κατάρτισης της Tesco για άτομα που θέλουν να προωθήσουν την καριέρα τους.

Σωματείο GMB, εργοστάσιο τροφίμων της Bakkanor

Η Bakkanor είναι μια πολυεθνική επιχείρηση τροφίμων, οι ιδιοκτήτες της οποίας ήταν βαθιά αναμεμιγμένοι στο οικονομικό σκάνδαλο της Ισλανδίας και ένας από αυτούς φυλακίστηκε.¹⁴ Στο Ηνωμένο Βασίλειο η Bakkanor παράγει έτοιμα γεύματα, σούπες και σάλτσες για μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ. Στην περιοχή μας η εταιρεία διαθέτει τέσσερα μεγάλα εργοστάσια και μια αποθήκη με περισσότερους από 4.000 εργαζόμενους συνολικά. Τον χειμώνα του 2017, η «κρίση του χούμους» στην περιοχή της Νότιας Αγγλίας κατέκλυσε τα πρωτοσέλιδα, οπότε έπρεπε να σταματήσει για δύο ημέρες η παραγωγή σε ένα από τα δυτικά εργοστάσια του Λονδίνου και να αποσυρθούν τα αποθέματα για «τεχνικούς λόγους» (το χούμους είχε μεταλλική γεύση). Οι περισσότεροι μόνιμοι υπάλληλοι στα εργοστάσια είναι γυναίκες από το Γκουτζαράτ ή από άλλες περιοχές της Νότιας Ασίας. Πολλές από αυτές εργάζονται εδώ [στην Bakkanor] για 10-20 χρόνια. Το κατώτερο και μεσαίο διοικητικό προσωπικό αποτελείται κυρίως από άνδρες από τις ίδιες περιοχές. Οι γυναίκες έχουν ως επί το πλείστον στοιχειώδη γνώση της αγγλικής γλώσσας. Όλες θέλουν τις υπερωρίες επειδή αυτές πληρώνονται μιάμιση φορά παραπάνω από τον βασικό μισθό του 40ωρου.

Οι άνθρωποι εργάζονται ή εργάζονταν 50-60 ώρες για να γυρίσουν σπίτι τους με έναν «αξιοπρεπή» μισθό κι αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για εκείνους που

¹⁴ Οι συγγραφείς αναφέρονται στην οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 στην Ισλανδία, ως συνέπεια της κατάρρευσης και των τριών ιδιωτικών τραπεζών.

θέλουν να φέρουν κοντά τους τα μέλη της οικογένειάς τους ή που πρέπει να βγά- ζουν τουλάχιστον ένα ποσό σύμφωνα με όσα προβλέπονται από τη βίζα τους. Σε προηγούμενες περιόδους αιχμής, περίπου το 30% της παραγωγής εξαρτιόταν από τις υπερωρίες. Ωστόσο, πιο πρόσφατα, οι υπερωρίες κόπηκαν, αλλά όχι εις βάρος της παραγωγής, πράγμα που σημαίνει ότι οι εργάτες ξεζουμίζονται ώστε να αυξήσουν την αποδοτικότητά τους. Η χρήση εργατών προερχόμενων από γραφεία εύρεσης εργασίας μειώθηκε επίσης σε σχέση με πέρυσι – ένα σημείωμα που κυκλοφορούσε έγραφε ότι εάν χρειαστεί οι υπερωρίες θα πρέπει να γίνονται κυρίως από το μόνιμο προσωπικό, πιθανότατα ως ένας τρόπος για να μειωθεί η δυσαρέσκεια των εργατών και να εξοικονομηθούν χρήματα. Τα φτωχά αγγλικά και ο τρόπος ομιλίας των Ινδών εργατών συχνά γίνονταν αντιληπτά από τους ανατολικοευρωπαϊούς εργάτες ως ψυχρότητα απέναντί τους, κατάσταση που επιδεινωνόταν με την έντονη πίεση της δουλειάς και από την κουλτούρα λεκτικού εκφοβισμού των managers.

Μετά από αρκετές καμπάνιες στα τέλη της δεκαετίας του '90, το συνδικάτο GMB αναγνωρίστηκε σε όλα τα εργοστάσια του δυτικού Λονδίνου. Σε μια εταιρεία όπου οι εργάτριες είναι η πλειοψηφία, οι περισσότεροι εκπρόσωποι των συνδικάτων είναι άνδρες και αποτελούν μέρος της δομής της διοίκησης. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι θεωρούν το GMB διεφθαρμένο, αλλά εξακολουθούν να πληρώνουν συνδρομή για τη συμμετοχή τους (ωστόσο, για την ακρίβεια, ο αριθμός των μελών έχει μειωθεί το τελευταίο έτος).

Πριν από το δημοψήφισμα του Brexit, οι διοικήσεις του GMB και της Bakkavor έστειλαν ένα κοινό σημείωμα, με το οποίο παρότρυναν τους εργαζομένους να ψηφίσουν υπέρ της παραμονής στην ΕΕ. Σύμφωνα με το σημείωμα της εταιρείας και του συνδικάτου, η ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ και η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων ήταν ζωτικής σημασίας για την επιβίωση όλων. Στην πραγματικότητα, οι περισσότεροι εργάτες ινδικής καταγωγής με βρετανική ιθαγένεια βιώνουν την «ελεύθερη μετακίνηση των εργατών» με τη μορφή προσλήψεων προσωρινών εργαζομένων μέσω γραφείων εύρεσης εργασίας. Οι περισσότεροι εργάτες από τα γραφεία εύρεσης εργασίας στη Bakkavor προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη. Λίγο μετά το δημοψήφισμα, η Bakkavor έχασε το συμβόλαιο με την Tesco για την προμήθεια πουρέ και το GMB συμφώνησε σε απολύσεις και σε βάρδιες μεγαλύτερης διάρκειας, την ίδια στιγμή που αυξανόταν ο αριθμός των εργατών από τα γραφεία εύρεσης εργασίας, παρά την απόλυση των μονίμων (ή εξαιτίας αυτής).

Όπως όλα τα συνδικάτα, το GMB έστειλε επιστολή στα μέλη του ζητώντας τους να ψηφίσουν το Εργατικό Κόμμα. Στα τέλη του 2016, το GMB ανάρτησε ανακοινώσεις μέσα στα εργοστάσια υποσχόμενο να υιοθετήσει το αίτημα του Εργατικού Κόμματος για £10 την ώρα ως Αξιοπρεπή Μισθό στο Λονδίνο. Λίγο μετά, η Bakkavor ξεκίνησε τις συνηθισμένες διαπραγματεύσεις για τους μισθούς αλλά οι εργαζόμενοι, τους οποίους εκπροσωπούσε η GMB, δεν συμμετείχαν στη διαδικασία. Μόλις τον Ιούλιο του 2017 οι διοικήσεις του GMB και της Bakkavor παρουσίασαν τη μισθολογική προσφορά τους σε δέκα γλώσσες και πρότειναν στα μέλη

να αποδεχτούν τη συμφωνία. Η συμφωνία για τους μισθούς συνοδεύτηκε από την εισαγωγή νέων απροκάλυπτα σεξιστικών κατηγοριοποιήσεων μισθού και δεξιοτήτων. Οι εργαζόμενοι στη γραμμή παραγωγής που είναι κυρίως γυναίκες και διπλώνουν τα φύλλα της σαμόσα¹⁵ και άλλα αρτοσκευάσματα κατηγοριοποιήθηκαν ως «ανειδίκευτες», ενώ η εργασία που είχε να κάνει με τις παλέτες, που είναι μια «ανδρική δουλειά», κατηγοριοποιήθηκε ως ημι-ειδικευμένη. Γυναίκες με εικοσάχρονη προϋπηρεσία και οι οποίες ήταν εγγεγραμμένες στο σωματείο για τουλάχιστον δέκα χρόνια πήραν 15 πένες αύξηση, δηλαδή έφτασαν τις £7,50 την ώρα, τη στιγμή που ο τρέχων νόμιμος κατώτατος μισθός είναι £7,50 την ώρα. Οι ημι-ειδικευμένες μισθολογικές ομάδες, οι οποίες αποτελούν σχετική μειοψηφία στο εργατικό δυναμικό, θα λάμβαναν £8,30 την ώρα. Στους προσωρινά εργαζόμενους δεν γινόταν καμία αναφορά.

Η πρώτη αντίδραση σχεδόν όλων των εργαζομένων ήταν η δυσaráσκεια για τη συμφωνία. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια διανέμουμε στη Βακκανορ τις εφημερίδες και τις προκηρύξεις μας για διάφορα ζητήματα· σε αυτή τη φάση προτείναμε μια συνάντηση και μπούκοτάζ στις υπερωρίες σαν απάντηση σε αυτή την κακή πρόταση. Η υποστήριξη που δεχτήκαμε ήταν μόνο προφορική. Συνάδελφοι από τους οδηγούς ανυψωτικών μηχανημάτων και τους εργαζομένους στην καθαριότητα (κυρίως άνδρες από το Σουδάν ή τη Σρι Λάνκα, οι οποίοι κατηγοριοποιήθηκαν ως «ανειδίκευτοι») οργάνωσαν τις δικές τους ανεπίσημες συνελεύσεις – κυρίως σκεφτόμενοι πώς να βελτιώσουν τη δική τους θέση στην ιεραρχία. Σε ένα από τα εργοτάξια, κατά την ημέρα της ψηφοφορίας για το αν θα γίνει αποδεκτή ή όχι η συμφωνία, ένας εκπρόσωπος του GMB στεκόταν πάνω από τους ανθρώπους και σημείωνε ποιος ψήφιζε κατά της πρότασης. Ακούσαμε, επίσης, ότι ορισμένες γυναίκες παραπληροφόρηθηκαν ότι η ψηφοφορία δεν αφορούσε την πρόταση για τις νέες αμοιβές, αλλά το σωματείο, ενώ ορισμένες γυναίκες δεν έλαβαν καν το ψηφοδέλτιο, αλλά το συμπλήρωσε για λογαριασμό τους ο συνδικαλιστικός εκπρόσωπος. Όταν αυτές οι «παρατυπίες» επισημάνθηκαν στο περιφερειακό γραφείο του GMB, ως απάντηση εισπράξαμε μόνο υπεκφυγές. Οι επίσημοι αριθμοί ανέφεραν ότι το 62% των μελών του GMB ψήφισαν υπέρ της μισθολογικής συμφωνίας. Λίγο αργότερα, υπήρξαν πολλές ατομικές αλλά και κάποιες συλλογικές διαμαρτυρίες από τους εργαζόμενους για την κατηγοριοποίησή τους. Ενώ η διεύθυνση προσπάθησε να εκτονώσει αυτές τις διαμαρτυρίες πίσω από κλειστές πόρτες και χωρίς την εκπροσώπηση από το συνδικάτο, το GMB αντέδρασε πιο επιθετικά.

Προσέλαβαν έναν νέο αγκινάτορα για την Βακκανορ, ο οποίος διοργάνωσε μια συνάντηση για τους εργάτες όλων των εργοστασίων του δυτικού Λονδίνου. Αυτός ο τύπος είναι γνωστός στην αριστερά, ένας πρώην εργαζόμενος στον τομέα των κατασκευών, ο οποίος είχε μπει στη μαύρη λίστα της οικοδομικής βιομηχανίας και ο οποίος είναι τώρα επαγγελματίας συνδικαλιστής στο GMB. Περίπου 60

¹⁵ Ινδικό σνακ. Πρόκειται για φουρνιστά ή πιο συχνά τηγανητά πιτάκια, με αλμυρή γέμιση (πατάτες, κρεμμύδια, μπιζέλια, φακές ή και κιμά).

από τους 600 εργαζόμενους ήρθαν στη συνάντηση. Ο τύπος εξήγησε ότι κατά τη γνώμη του η μισθολογική συμφωνία ήταν χάλια και ότι θα είχε ψηφίσει εναντίον της. Συμβούλεψε τους εργαζόμενους να καταθέσουν προσωπικές καταγγελίες, ο καθένας για την περίπτωση του, μαζί με τον συνδικαλιστικό τους εκπρόσωπο, χωρίς να αμφισβητήσουν τη συνολική κατηγοριοποίηση των μισθών τους. Η συλλογιστική ήταν ότι οι μεμονωμένες καταγγελίες θα ασκούσαν περισσότερη πίεση από τις συλλογικές, βάσει του αριθμού τους και της χαρτούρας με την οποία θα επιβαρυνόταν η εταιρεία.

Ένας άλλος λόγος για την «επίθεση» ήταν ότι απαγορεύτηκε η είσοδος στην εταιρεία ενός επαγγελματία [συνδικαλιστή] εκπρόσωπου του GMB και το GMB ήθελε την επιστροφή του. Ως επαγγελματίας συνδικαλιστής και ως κάποιος που έχει δυσκολίες στην επικοινωνία στη μητρική γλώσσα των εργατών, ο νέος αγκιτάτορας του GMB δεν μπορεί παρά να βασίζεται σε «μαχητικούς» ή τουλάχιστον αξιόπιστους συνδικαλιστικούς εκπροσώπους. Δεν επιθυμεί (χαοτικές) μαζικές συνελεύσεις, παρά μάλλον έναν πυρήνα από ταγμένους συνδικαλιστές που μπορούν να ασκήσουν επιρροή στους εργάτες. Αλλά, ίσως, τελικά αυτό ακριβώς που χρειαζόμαστε είναι μεγαλύτερες συνελεύσεις όπου οι εργαζόμενοι να μπορούν να μιλούν ελεύθερα – δεν πρέπει να φοβόμαστε το χάος κάτω από τον ουρανό που επιπλέον θα μπορούσε και να ξεσπάσει.¹⁶

Τι θα μπορούσε να γίνει;

Σε αυτή την κατάσταση πρέπει να δοκιμάσουμε νέα πράγματα. Τον Νοέμβριο του 2017 βρισκόμασταν έξω από ένα τοπικό εργοστάσιο παραγωγής σάντουιτς, μοιράζαμε προκηρύξεις στις οποίες παρουσιάζαμε την IWW. Ξέραμε μόνο έναν άντρα στο τμήμα καθαρισμού, κατά τα άλλα δεν είχαμε ιδέα τι συμβαίνει μέσα. Οι εργάτριες, κυρίως γυναίκες από την Ινδία και τη Λιθουανία, μας εξέπληξαν: *«Ναι, καλά που είστε εδώ, θέλουμε να τα βάλουμε με την διεύθυνση. Μας αντιμετωπίζουν σαν σκλάβες, μας αναγκάζουν να δουλεύουμε μέχρι και 14 ώρες. Έχουμε ήδη κάνει κάποια ψιλοπράγματα, γράψαμε μια επιστολή διαμαρτυρίας, υπογεγραμμένη από 120 εργάτριες όλων των εθνικοτήτων. Την περασμένη εβδομάδα, δύο γραμμές παραγωγής σταμάτησαν τη δουλειά όταν θέλησαν να μας κάνουν να δουλέψουμε υπερωρίες χωρίς επιπλέον διάλειμμα. Επίσης, δώδεκα από εμάς πήγαμε να βρούμε το μεγάλο αφεντικό στο γραφείο του, επειδή με τις στολές εργασίας μας κρυώνουμε. Και οι μηχανικοί υπέβαλαν μια συλλογική διαμαρτυρία. Τι μπορείτε να κάνετε;»* Εντυπωσιασμένοι από αυτές τις εργάτριες διοργανώσαμε δύο συνελεύσεις όπου εμφανίστηκαν περίπου 40. Προσκαλέσαμε καθαρίστριες από την Κολομβία, οι οποίες έκαναν πρόσφατα μία επιτυχημένη απεργία εναντίον του αφεντικού τους. Τελικά κάτι κινούνταν στην ατμόσφαιρα

¹⁶ Πρόκειται για φράση που αποδίδεται στον Μάο. Ολόκληρη η φράση είναι: *«κυριαρχεί τεράστιο χάος κάτω από τον ουρανό – η κατάσταση είναι τέλεια»*. Ο Μάο αναφερόταν στην «παγκόσμια επανάσταση», την οποία υποτίθεται ότι προωθούσε το κρατικο-καπιταλιστικό καθεστώς της Κίνας και οι εθνικιστές ηγεμόνες της.

και πάλι. Οι άνθρωποι μιλάνε για την εκμετάλλευση, την καταπίεση και το ποιος βγάξει όλη τη δουλειά. Χρειαζόμαστε τη βούληση ώστε να οργανωθούμε και το θάρρος για να υπερβούμε τον φόβο και την καθημερινή αδιαφορία, αντί να παρακολουθούμε παθητικά τα παιχνίδια εξουσίας στην κεντρική πολιτική σκηνή. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να συζητήσουμε για ευρύτερα ζητήματα.

Η ηγεσία του συνδικάτου υποστηρίζει το εθνικό-σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα, το οποίο αντιτίθεται στην περαιτέρω μετανάστευση, εκτός αν αυτή είναι εξαιρετικά ρυθμισμένη. Στους χώρους εργασίας, οι συνδικαλιστικές δομές δεν είναι σε θέση ή δεν αποσκοπούν στο να προσφέρουν περισσότερη αυτοπεποίθηση στους μετανάστες εργαζόμενους ούτε, ίσως, να μάθουν ένα ή δύο πράγματα από τους εργάτες. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μάλλον προσκολλώνται σε συμφωνίες με τη διοίκηση και το μόνιμο εργατικό δυναμικό που τις αναγνωρίζει, με αποτέλεσμα να ξεπουλάνε τους υπόλοιπους εργαζόμενους πολύ φθηνά. Οι εργαζόμενοι αυτοί μετά μπορεί να κατηγορούνται ότι υπονομεύουν τις υπάρχουσες συνθήκες [εργασίας].

Υπάρχουν ορισμένες ελπιδοφόρες εμπειρίες οργανώσεων βάσης μεταναστών εργατών, κυρίως στον τομέα του καθαρισμού. Αυτές ήταν επιτυχείς μόνο όταν συμμετείχε μια μεγαλύτερη ομάδα, ήδη πολιτικοποιημένων, εργατών από τη Νότια Αμερική και όταν οι εργαζόμενοι καθάριζαν κτίρια οργανώσεων που δεν θέλουν να διακινδυνεύσουν να δυσφημιστούν, όπως διεθνή πανεπιστήμια υψηλού κύρους, διάσημα μουσεία ή τράπεζες με παγκόσμια απεύθυνση. Ποιος νοιάζεται για τους άγνωστους κατασκευαστές σάντουιτς στα προάστια; Οι εργάτες στο δυτικό Λονδίνο, σε αντίθεση με τους εργάτες στα logistics της Ιταλίας, δεν έρχονται έχοντας την έμπνευση και την ενθάρρυνση από την Αραβική Άνοιξη στις αποσκευές τους. Στο βάθος του μυαλού τους έχουν το μάλλον θλιβερό φθινόπωρο του ξεπουλήματος από την Solidarnosc¹⁷ – της νεοφιλελεύθερης διαφθοράς στο όνομα της εργατικής αλληλεγγύης.

Η αριστερά πρέπει να εγκαταλείψει την πίστη της στην ιδέα ότι μια κυβέρνηση των Εργατικών θα ανοίξει νέα πεδία και να απελευθερωθεί από τη φιλελεύθερη,

¹⁷ Το Ανεξάρτητο Αυτοδιοικούμενο Συνδικάτο «Αλληλεγγύη» είναι μια πολωνική ομοσπονδία εργατικών σωματείων που δημιουργήθηκε στις 31 Αυγούστου 1980 στα Ναυπηγεία του Γκντανσκ υπό την καθοδήγηση του Δεχ Βαλέσα. Ήταν το πρώτο συνδικάτο που δεν ελεγχόταν από κομμουνιστικό κόμμα στις χώρες του συμφώνου της Βαρσοβίας. Η Αλληλεγγύη άγγιξε τα 9,5 εκατομμύρια μέλη πριν το συνέδριο του Σεπτεμβρίου του 1981, δηλαδή το 1/3 του συνόλου των εργαζομένων της Πολωνίας. Η Αλληλεγγύη στον πολύχρονο αγώνα της κατά του καθεστώτος υποστηρίχθηκε ανοιχτά από τον πάπα Ιωάννη Παύλο Β και τις ΗΠΑ. Κι όταν το 1989 μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ του συνδικάτου και της Κυβέρνησης η Πολωνία οδηγείται σε εκλογές, η Αλληλεγγύη κερδίζει τις 260 από τις 261 έδρες και αναλαμβάνει την διακυβέρνηση. Κύριος στόχος των ηγετών της ήταν μεταξύ άλλων να «απελευθερώσουν» την οικονομία. Η οπτική που κυριαρχούσε ήταν να εφαρμοστεί κάτι σαν «εργατικός καπιταλισμός», δηλαδή να μετατραπούν οι κρατικές επιχειρήσεις σε αυτοδιαχειριζόμενες από τους ίδιους τους εργάτες. Τελικά, η λύση που ακολουθήθηκε, κάτω από την καθοδήγηση του ΔΝΤ και της σχολής του Σικάγου, ήταν η εφαρμογή μιας θεραπείας-σοκ που προέβλεπε άμεση κατάργηση των κρατικών επιδοτήσεων και της διατίμησης καθώς και πώληση όλων των κρατικών ορυχείων, ναυπηγείων και εργοστασίων σε ιδιώτες.

πολυπολιτισμική αντίληψη που σκιαγραφεί τους μετανάστες πρώτα απ' όλα ως αθώα θύματα. Μια ταξική θέση και μια ταξική οργάνωση πρέπει να οικοδομηθεί πρακτικά και να ενισχύσει πολιτικά τον εαυτό της. Χρειαζόμαστε βαθιές [δομές] οργάνωσης, σε αντίθεση με απλές εκστρατείες αντιπληροφόρησης και κινητοποιήσεις. Οι δομές που υποστηρίζουν τους εργαζόμενους στους καθημερινούς τους αγώνες είναι ένα πρώτο βήμα, καθώς μόνο κατά τη διάρκεια του αγώνα μπορούν να αμφισβητηθούν κλαδικές, γλωσσικές και άλλες διαιρέσεις. Μόνο όταν ριζώσει μια διαδικασία πρακτικής διεθνοποίησης και διεθνισμού της εργατικής τάξης μπορεί η επαναστατική αριστερά να αρχίσει να σκέφτεται τη στρατηγική και τα ευρύτερα οργανωτικά βήματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια εναλλακτική λύση στη φάρσα της κοινοβουλευτικής πολιτικής.

